

samk

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

EVELIINA MUURINEN

”Eikai sitä nukkuessa digiä tarvi”
Digihautomotoimintaan osallistuvien koke-
muksia digikansalaisuudesta

KUNTOUTUKSEN OHJAUKSEN TUTKINTO-OHJELMA
2024

TIIVISTELMÄ

Muurinen, Eveliina: Digihautomotoimintaan osallistuvien kokemuksia digikansalaisuudesta
Opinnäytetyö, AMK
Kuntoutuksen ohjaus
Toukokuu 2024
Sivumäärä: 41

Tässä opinnäytetyössä selvitettiin digihautomotoimintaan osallistuvien henkilöiden kokemuksia digikansalaisuudesta. Opinnäytetyön tilaajatahona toimi Honkalampi-säätiön Arki digittää -hanke. Hankkeen tavoitteena on vahvistaa erityisen tuen tarpeessa olevien henkilöiden osallisuutta ja taitoja digitaalisessa yhteiskunnassa. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää haastattelujen avulla, millaisia kokemuksia digihautomotoimintaan osallistuneilla henkilöillä oli omasta digikansalaisuudestaan ja mitä se heille merkitsee.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja aineisto kerättiin puolistrukturoitujen ryhmähaastattelujen avulla. Haastatteluihin osallistui yhteensä kuusi digihautomotoimintaan osallistunutta henkilöä. Haastattelut analysoitiin aineistolähtöisen analyysin perusteella.

Opinnäytetyössä tehtyjen haastattelujen perusteella ilmeni, kuinka monipuolisesti digihautomotoimintaan osallistuneet henkilöt käyttävät digilaitteita ja -palveluita. Digistä koettiin hyötyvän monipuolisesti monilla eri elämän osa-alueilla ja sen merkitys arjessa oli ilmeisen suuri. Haastattelujen pohjalta ilmeni myös, kuinka merkittävässä roolissa digituki on erityistä tukea tarvitsevien digin käyttäjien kannalta.

Avainsanat: Digikansalaisuus, digiosallisuus, erityisen tuen tarve, osallisuus

ABSTRACT

Muurinen, Eveliina: Experiences in digital citizenship from the participants in Digihautomo-activities
Bachelor's thesis
Rehabilitation counselling
May 2024
Number of pages: 41

In this thesis I studied the experiences of people who participated in Digihautomo-activities by Honkalampi-foundation. The project was commissioned by the Honkalampi Foundation's project called "Arki digittää". The aim of the project is to strengthen the inclusion and digital skills of people in need of special support in the digital society. The aim of this thesis was to find out by interviewing the people who participated in the project, what kind of experiences they had about their own digital citizenship and what it means to them.

The thesis was done as qualitative research and the material was collected by half-structured group interviews. A total of six people participated in the interviews. The interviews were analyzed on the basis of a data-driven analysis.

Based on the interviews conducted in the thesis, it was evident how diversely the people involved in the digital incubator activities use digital devices and services. Digital devices and services were felt to be useful in many different areas of life and were of great importance in everyday life. Based on the interviews, I also noticed how significant a role digital support plays for digital users in need of special support.

Keywords: Digital citizenship, digital inclusion, need for special support, inclusion

ALKUSANAT

Haluan kiittää opinnäytetyöni tilaajatahoa Honkalampi-säätiön Arki digittää - projektista vastaavia Sailaa ja Saria tuesta ja tsemppaamisesta koko opinnäytetyöprosessin aikana. Teette tärkeää työtä. Erittäin suuret kiitokset myös kaikille digihautomotoimintaan osallistuneille ja haastatteluihin osallistuneille henkilöille.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 ERITYISEN TUEN TARPEESSA OLEVA DIGIKANSALAINEN.....	7
2.1 Erityisen tuen tarve ja kehitysvamma sen taustalla	7
2.2 Erityistä tukea tarvitsevan henkilö digikansalaisena.....	8
3 OSALLISUUS DIGITAALISISSA YMPÄRISTÖISSÄ	9
3.1 Digiosallisuus	11
3.2 Digikansalaisuus	13
4 HONKALAMPI-SÄÄTIÖ JA ARKI DIGITTÄÄ -HANKE.....	14
5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	15
5.1 Tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset.....	16
5.2 Aineiston keruu ja analyysi	16
6 TUTKIMUSTULOKSET	19
6.1 Laitteet, sovellukset ja nettisivut	20
6.1.1 Digilaitteet ja niiden käyttö	20
6.1.2 Nettisivut ja sovellukset	22
6.2 Digikansalaisuuden hyvät ja huonot puolet	26
6.2.1 Digiapu	26
6.2.2 Digitaidot ja oppiminen	28
6.2.3 Sosiaaliset suhteet digin kautta	31
6.2.4 Turvallisuus netissä	32
6.2.5 Kokemukset digikansalaisuudesta.....	34
7 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	36
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	38
9 POHDINTA	39
LÄHTEET.....	41

1 JOHDANTO

Digitalisaatio on kehittynyt huimaa vauhtia viime vuosina ja sen rooli elämäsämme on nykyisin huomattavan suuri. Suomessa on julkisia palveluita pyritty digitalisoimaan jo 1990-luvulta alkaen, joten digitalisaatio Suomessa on edennyt nykypäivään mennessä jo huomattavan pitkälle (Digi arkeen neuvottelukunta, 2019, s. 12). Digitalisaation avulla mm. asioiminen on helpottunut, kun asiointi ei enää ole aikaan tai paikkaan sidottua ja yhteydenpito ihmisiin on helpompaa ja mutkattomampaa (Digi arkeen neuvottelukunta, 2019, s. 25–26). Etenkin vuonna 2020 alkanut koronapandemia vauhditti huimasti digitalisaation edistymistä ja palvelujen siirtymistä entistä enemmän verkkoon. Tämän vuoksi nykyisin on ehdottoman tärkeää omata riittävät digitaidot, jotta ei jää palveluiden ja yhteiskunnan ulkopuolelle. Monilla erityisryhmiin kuuluvilla henkilöillä esiintyy kognitiivisten vaikeuksien vuoksi vaikeuksia käyttää tietotekniikkaa ja internetiä. Tämän vuoksi erityisryhmät, kuten kehitysvammaiset, jäävät helposti ulkopuolelle monien palvelujen siirtyessä nettiin.

Opinnäytetyössäni tutkin Honkalampi-säätiön Arki digittää -hankkeen digihautomotoimintaan osallistuvien henkilöiden kokemuksia digikansalaisuudesta ja sitä, mitä se heille merkitsee. Aihetta on tutkittu hyvin vähän, jonka vuoksi on tärkeää tuottaa enemmän kokemuksellista tietoa aiheesta. Erityisen tuen tarpeessa olevia henkilöitä ei olla aiemmin kuultu riittävästi heitä koskevissa päätöksenteoissa. Nykyisin korostetaan entistä enemmän erityisen tuen tarpeessa olevien henkilöiden omien kokemusten keräämisen tärkeyttä, jotta heille tarjottu tuki ja palvelut vastaisivat mahdollisimman hyvin heidän tarpeitaan. (Verner, 2022b.) Opinnäytetyön tilaajana ja aiheen keksijänä on Arki digittää -hankkeen kehittäjät. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää digihautomotoimintaan osallistuvien mielipiteitä digikansalaisuuden toteutumisesta haastatteluiden avulla, jotta tutkimustuloksien pohjalta voidaan kehittää Arki digittää -hankkeen toimintaa ja luoda lisää tietoa vähän tutkitusta aiheesta.

2 ERITYISEN TUEN TARPEESSA OLEVA DIGIKANSALAINEN

2.1 Erityisen tuen tarve ja kehitysvamma sen taustalla

Sosiaalihuoltolaki määrittelee erityisen tuen tarpeessa olevan sellaiseksi henkilöksi, jolla on haasteita hakea ja saada sellaisia sosiaali- ja terveystalveluita, joita tarvitsee. Erityisen tuen tarve ei perustu diagnoosiin ja se voi johtua esimerkiksi vammasta, sairaudesta, päihteiden käytöstä tai diagnosoimattomasta oireyhtymästä. (Sosiaalihuoltolaki 2014/1301, 3 §.)

Erityisen tuen tarpeen taustalla voi olla esimerkiksi kehitysvamma. WHO:n määritelmän mukaan kehitysvammaisuus tarkoittaa tilaa, jossa henkilön kehitys on häiriintynyt joko synnynnäisen vian tai kehitysiässä tapahtuneen sairauden, vian tai vamman vuoksi. Kehitysvammaisella henkilöllä on usein vaikeuksia oppia uutta, huolehtia itsestään ja arjen toiminnoista sekä toimia sosiaalisissa tilanteissa. (Åberg, L, 2021, Kehitysvammaisuus.) Kehitysvammaisuus ei ole yksiselitteinen käsite, vaan se voi tarkoittaa hyvin erilaisia asioita riippuen monista eri tekijöistä. Esimerkiksi lievästi kehitysvammaisella henkilöllä on erilaisia haasteita kuin syvästi kehitysvammaisella henkilöllä. (Seppälä, 2017, s. 36.) Tulee kuitenkin huomioida, ettei kehitysvammaisuuteen kuulu ainoastaan haasteita. Kehitysvammaiset henkilöt ovat kaikki yksilöitä ja heillä kaikilla on omia vahvuuksia ja taitoja, aivan kuten muillakin ihmisillä. (Seppälä, 2017, s. 38.)

Kehitysvammaisuuden tarkasteluun on erilaisia näkökulmia, joita ovat lääketieteellinen näkökulma, toimintakyvyn näkökulma sekä sosiaalinen näkökulma (Verner, 2022a). Sosiaalinen näkökulma on muodostunut vastineeksi vanha-aikaiselle lääketieteelliselle näkökulmalle. Sosiaalisessa näkökulmassa kehitysvammaisuuden haasteet esiintyvät vasta ympäristössä ja sen luomissa esteissä ja asenteissa. Näkökulman mukaan mahdolliset haasteet eivät johdu siis henkilöstä itsestään vaan ympäristön asettamista esteistä. Ympäristö voi tukea erityisen tuen tarpeessa olevien henkilöiden osallisuutta lisäämällä esteettömyyttä, osallisuutta sekä muuttamalla sen asenneilmapiiriä. (Verner, 2022a)

2022b.) Sosiaali- ja terveysalan sekä koulutuksen ammattilaisilla on tärkeä rooli ottaa erityistä tukea tarvitsevien mielipiteet huomioon heitä koskevissa asioissa (Vehmas, 2005, s. 211). Ympäristön tarjoamalla sopivalla, yksilöllisellä tuella voidaan parantaa kehitysvammaisten henkilöiden elämänlaatua ja osallisuutta (Verner, 2022b). Tässä opinnäytetyössäni käsittelen erityisen tuen tarvetta juuri sosiaalisen näkökulman kautta. Valitsin sosiaalisen näkökulman opinnäytetyöhöni, sillä tarkoitukseni on tarkastella erityisen tuen tarpeessa olevien henkilöiden kokemuksia digikansalaisuudesta yksilön ja ympäristön suhteessa. Tarkoituksena on muun muassa selvittää, millä tavoin haastateltavien mielestä ympäristö voi tukea digiosallisuutta ja mitkä tekijät taas vähentävät digiosallisuutta.

2.2 Erityistä tukea tarvitsevan henkilö digikansalaisena

Digitalisaation yleistyttyä digi on kaikkialla ympärillämme. Sen vuoksi me kaikki tarvitsemme digiä arjessamme ja elämässämme. Myös erityistä tukea tarvitseville digitalisaatio mahdollistaa paljon tärkeitä ja hyödyllisiä asioita. Esimerkiksi vuorovaikutus muiden kanssa on digitalisaation ansiosta helpottunut erilaisten kommunikointimenetelmien kautta. (Tukiliitto, n.d. b.) Digitalisaatio voi parantaa sosiaalisesta näkökulmasta katsottuna vammaisten henkilöiden elämää matalan kynnyksen palveluiden avulla ja vähentämällä ympäristöstä normaalisti aiheutuvia rajoitteita (Van Toorn & Cox, 2023, kohta "Introduction"). Esimerkiksi henkilöillä, joilla on haasteita liikkumisessa voivat hoitaa nykyisin asioita digin avulla poistumatta kotoaan.

Digitalisaation merkityksestä erityisen tuen tarpeessa oleville henkilöille kertoo myös se, että esimerkiksi digitukea tarjotaan nykyisin monessa muodossa kyseiselle asiakasryhmälle. Esimerkiksi Kehitysvammaisten tukiliitto on järjestänyt digitukea monessa eri muodossa erityisen tuen tarpeessa oleville henkilöille jo lähes kolmekymmentä vuotta ja niihin on arvioitu osallistuneen noin 1000 ihmistä (Tukiliitto, n.d. a).

Kaiken hyödyllisyyden ohella digitalisaatiota voidaan kuitenkin pitää erityisen tuen tarpeessa olevien henkilöiden kohdalla kaksiteräisenä miekkana. Digitalisaatio voi aiheuttaa myös paljon haasteita henkilöille, joilla ei ole samanlaisia oppimisvalmiuksia kuin muilla. Tällöin puhutaan digisyrjäytymisestä. Digisyrjäytymiseen voi vaikuttaa kognitiivisten vaikeuksien lisäksi myös esimerkiksi taloudellinen tilanne, kieli, ikä sekä fyysiset rajoitteet. (Digi arkeen neuvottelukunta, 2019, s. 25–26.) Digisyrjäytyneistä puhuttaessa mistään pienestä ihmisryhmästä ei ole kyse, vaan joidenkin arvioiden mukaan Suomessa on jopa miljoona digisyrjäytynyttä (Digi arkeen neuvottelukunta, 2019, s. 29). Digisyrjäytymistä aiheuttaa erilaiset digikuilut, kuten pääsemättömyys digipalveluihin, digitaitojen puuttuminen ja vähäinen hyötyminen digipalveluista. Digipalveluihin on mahdotonta päästä, jos henkilöllä ei ole varaa tai mahdollisuuksia hankkia laitteita. Digitaalisten taitojen puuttuminen taas on suuri haaste erilaisilla ihmisryhmillä, kuten ikääntyneillä, vammaisilla henkilöillä tai kielitaidottomilla. Digitaalissa ympäristöissä on myös ongelmana eriarvoistuminen: digitaalisten palveluiden hyödyt ja mahdollisuudet vaikuttaa ovat henkilöillä, joilla on ennestään valmiudet toimia digiympäristöissä. (Hänninen, ym., 2021, s. 27–28.) Eriarvoistumiseen voi vaikuttaa esimerkiksi se, että erilaisten digitaalisten palveluiden suunnittelijat saattavat usein tahattomasti luoda nettisivuistaan ja sovelluksistaan sellaisia, että ne ovat helppokäyttöisiä vain niin sanotusti päteville digin käyttäjille (Sachdeva, Tuikka, Kimppa & Suomi, 2015, s. 287). Lisää digitukea tulisi tarjota eri ihmisryhmille, jotta digitaalisten taitojen oppiminen voitaisiin mahdollistaa kaikille tasapuolisesti (Hänninen, ym., 2021, s. 27–28).

3 OSALLISUUS DIGITAALISISSA YMPÄRISTÖISSÄ

Osallisuuden tunne ja itsenäinen toimiminen ovat asioita, joiden pitäisi toteutua jokaisen kansalaisen kohdalla (Digi arkeen neuvottelukunta, 2019, s. 28). Kuitenkin monet heikommassa asemassa olevat ihmisryhmät kokevat edelleen heikkoa osallisuutta (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin tutkimuskeskus, 2023b, s. 15). Osallisuuden toteutumiseen tai vastaavasti sen estymiseen voi vaikuttaa monet

yksilö- sekä ympäristötekijät, kuten koulutus, työtilanne, sosiaalinen verkosto, erilaiset sairaudet sekä toimintakyky sen kaikissa eri ulottuvuuksissa (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, 2023b, s 29).

Osallisuus tarkoittaa yksinkertaisimmillaan sitä, että tulee kuulluksi, pystyy vaikuttamaan omaan elämäänsä sekä itselleen tärkeiden yhteisöjen asioihin (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, 2023b, s. 17). Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (2023b, s. 20–25) käsittelee osallisuutta kolmella eri tasolla: osallisuus omassa elämässä, osallisuus yhteisöissä sekä osallisuus yhteisestä hyvästä. Omassa elämässä osallisuus toteutuu siten, että henkilö voi vaikuttaa omaan arkeensa ja sen sisältöön. Lisäksi hänen tulee myös saada valita, mitä palveluita haluaa käyttää ja mihin toimintaan on halukas osallistumaan. Toisena osallisuuden tasona on osallisuus yhteisössä. Yhteisö voi tarkoittaa kaveripiiriä, perhettä, harrastusyhteisöjä tai vaikkapa yhteiskuntaa. Osallisuuden tunne yhteisössä lisää omaa merkityksellisyyden tunnetta ja uskoa omaan vaikutusmahdollisuuteen yhteisöissä. Osallisuus yhteisestä hyvästä tarkoittaa sitä, että henkilöllä on mahdollisuus luoda yhteistä hyvää omilla teoillaan ja sen lisäksi nauttia yhteisestä hyvästä. Tällaista toimintaa voi tapahtua esimerkiksi avoimissa ja maksuttomissa tiloissa, joissa voi kokea oman toimintansa merkitykselliseksi ja kokea vahvaa yhteisöllisyyttä ihmisten taustojen erilaisuudesta riippumatta.

Osallisuutta ei muodostu itsestään, vaan sen toteutuminen vaatii monia resursseja, kuten riittävän toimeentulon, pääsyn palveluihin, muiden kunnioituksen sekä erinäisiä tietoja ja taitoja. Osallisuutta voidaan toteuttaa yhteisössä arvostamalla kaikkia yksilöinä ja kohtelemalla kaikkia tasa-arvoisesti, jolloin kaikilla on yhtäläiset mahdollisuudet vaikuttaa asioihin. Kokemalla osallisuuden tunnetta yksilö tulee varmemmaksi omasta toimijuudestaan ja sen seurauksena rohkaistuu olemaan aktiivisempi jäsen yhteiskunnassa ja omassa arjessaan. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, 2023b, s. 17–19.) Osallisuuden toteutumisesta arvioitaessa tärkeimpänä seikkana on ihmisen oma kokemus osallisuudesta. Osallisuuden kokemukseen vaikuttaa monta tekijää: kokemus yhteisöön kuulumisesta, merkityksellisyyden kokemus, mahdollisuus tehdä itselleen tärkeitä asioita, sekä mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa itselleen tärkeisiin asioihin. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, 2023b, s. 26.)

3.1 Digiosallisuus

Digiosallisuudella tarkoitetaan digitalisaation tarjoamia mahdollisuuksia osallistua itselleen tärkeisiin toimintoihin, vaikuttaa omaan elämäänsä sekä kokea yhteenkuuluvuuden tunnetta (Hänninen ym., 2021, s. 16–17). Digiosallisuutta voidaan edistää parantamalla kansalaisten digitaitoja, kuten opettamalla digilaitteiden ja sovellusten turvallista ja oikeanlaista käyttöä. Digiosallisuutta tukee edellä mainitun opettamisen lisäksi myös sovellusten ja digipalveluiden saavutettavuus ja käyttäjälähtöisyys. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2023a, Otsikko ”Digiosallisuuden edistämällä pyritään”.)

Merisalon ym. (2022, s. 23) artikkelissa esitellään tekijöiden laatima digiosallisuuden mittaristo, joka pohjautuu teoriaan ja asiantuntijahaastatteluihin digiosallisuudesta. Mittaristoon on laadittu mittareita perustuen digiosallisuuden kuuteen eri osa-alueeseen (Kuvio 1). Näitä ovat 1) infrastruktuuri ja teknologiset välineet 2) saavutettavuus 3) taidot, osaaminen ja digituki 4) turvallisuus ja luotettavuus 5) käytettävyys sekä 6) käyttämisen hyödyt (Merisalo, 2022, s. 36–37).

Infrastruktuuri ja teknologiset välineet vaikuttavat teknologian käytettävyyteen, mikä puolestaan riippuu henkilön taloudellisesta tilanteesta sekä asuinalueesta. Alueellisten erojen takia kaikilla ei ole samoja mahdollisuuksia esimerkiksi nopeaan internetyhteyteen ja sen lisäksi taloudellinen tilanne saattaa rajoittaa laitteiden tai internetyhteyksien hankkimista. (Merisalo, 2022, s. 38–40.)

Saavutettavuudella tarkoitetaan palvelujen esteettömyyttä, mikä edellyttää helppokäyttöisyyttä, ymmärrettävyyttä ja helppoa löydettävyyttä. Erilaiset Suomen ja EU:n asettamat vaatimukset määrittelevät minimivaatimuksia digitaalisten palveluiden saavutettavuudelle. Keskeisimpänä tekijänä kuitenkin on yksilön kokemus palveluiden saavutettavuudesta. (Merisalo, 2022, s. 42–43.)

Taidot, osaaminen ja digituki viittaavat digitaalisiin taitoihin, jotka vaaditaan laitteiden ja palvelujen käyttämiseen. Uusien palvelujen käyttöönotossa erityisen tärkeää on oma kokemus osaamisestaan. Henkilön halukkuus oppia uusia

digitaitoja on digiosaamisen keskiössä. Sopivalla digituella voidaan parantaa ihmisten digitaitoja huomattavasti ja digitaitojen opetteluun tulisivat kuulua kasvatukseen. (Merisalo, 2022, s. 45–47.)

Turvallisuus ja luotettavuus edellyttävät käyttäjältä tietoisuutta digitalisaatioon liittyvistä vaaroista ja riskeistä. Hallitus luo jatkuvasti erilaisia strategioita kyberturvallisuuden lisäämiseksi ja parantamiseksi. Erilaisten organisaatioiden, etenkin julkisten organisaatioiden digitaalisten palveluiden vaaditaan täyttävän erilaiset tietoturvaan ja tietosuojaan liittyvät vaatimukset. Lisäksi henkilön oma kokemus digilaitteiden käytön turvallisuudesta ja omasta osaamisestaan ovat merkityksellisiä. (Merisalo, 2022, s. 49–50.)

Käytettävyydellä tarkoitetaan erilaisten käyttäjäryhmien huomioimista palvelujen suunnittelussa. Käytettävyys palveluissa tarkoittaa helppokäyttöisyyttä sekä tehokkuutta. Helppokäyttöisyyteen liittyy vahvasti käyttäjän oma kokemus palvelun käytettävyydestä. (Merisalo, 2022, s. 52–53.)

Käyttämällä ja hyödyillä tarkoitetaan henkilön aktiivisuutta laitteiden ja digipalveluiden käytössä sekä miten henkilö kokee hyötyvänsä niiden käytöstä. Digilaitteiden ja palveluiden käyttöön vaikuttaa edellä mainitut digiosallisuuden tekijät, kuten kokemus omasta osaamisestaan, käytettävyys, saavutettavuus sekä infrastruktuuri ja taloudellinen tilanne. Henkilö voi kokea hyötyvänsä digilaitteista esimerkiksi ystävyyssuhteiden ylläpidon kautta tai mahdollisuudella tehdä ajanvarauksia sosiaali- ja terveystalouteihin. (Merisalo, 2022, s. 55–57.)

Kuvio 1. Digiosallisuuden osa-alueet (Merisalo, 2022, s. 36–37).

3.2 Digikansalaisuus

Digiosallisuudesta puhuttaessa puhutaan usein myös digikansalaisuudesta. Digikansalaisuudella tarkoitetaan kansalaisen aktiivista osallistumista itselleen tärkeisiin toimintoihin digitaalisella tasolla. Digikansalaisuuteen olennaisena osana kuuluu sellaisten digitaitojen hallinta, että pystyy toimimaan digitaalisissa ympäristöissä itselleen merkityksellisissä arjen toiminnoissa sekä osallistumaan yhteiskunnallisesti. Digikansalaisuuden toteutumiseksi on oleellista, että digikäyttäjällä on esteetön pääsy internetiin sekä digipalveluihin. (Hänninen ym., 2021, s. 23–24; Viinamäki ym., 2017, s. 51–52.)

Sorsan ja Asikaisen (2020, s. 45–46) opinnäytetyössä Honkalampi-säätiön aiempaan #Ihan Diginä! -hankkeeseen osallistuneet henkilöt määrittelevät itse digikansalaisuuden sellaisiksi taidoiksi, että osaa käyttää laitteitaan sekä pitää niistä hyvää huolta ottaen huomioon turvallisuuden niitä käytettäessä.

Ribblen ym. (2004, s. 7–9) teoksessa mainitaan, että digikansalaisen tulee omata sellaiset digitaidot, jotka ovat määritelty normeiksi digiympäristöissä. Teoksen kirjoittajat määrittelevät digitaalisen kansalaisuuden jakaantuvan yhdeksään osa-alueeseen (Kuvio 2). Ensimmäisenä osa-alueena mainitaan digitaalinen etiketti, jolla tarkoitetaan ymmärrystä digiympäristössä toimimisesta ja sen käytännöistä. Toiseksi määritellään viestintätaidot. Verkossa tapahtuva viestintä vaatii tarkkaa harkintaa ja on tärkeää tietää, miten, milloin ja kenelle on soveliasta viestiä. Kolmantena, jotta ylipäättään digimaailmassa toimiminen olisi mahdollista, tarvitaan koulutusta siitä, miten teknologiaa käytetään. Neljäntenä digimaailmassa toimimisen edellytyksenä on sen saavutettavuus, eli kaikilla tulee olla yhteneväiset mahdollisuudet käyttää teknologiaa. Kaupankäyntitaidot mainitaan viidentenä osa-alueena. Kaupankäyntitaitoihin kuuluu tietämys siitä, miten ja missä kauppaa käydään ja mitkä ovat rehdin kaupankäynnin tunnusmerkit. Kuudentena ja seitsemäntenä osa-alueina on velvollisuudet ja oikeudet. Netissä toimiessa tulee olla tietoinen siitä, mikä on laillista ja mikä laitonta, kuten esimerkiksi tietoisuus tekijänoikeusasioista.

Velvollisuuksiin kuuluu myös vastuunkantaminen omista teoistaan verkossa. Kahdeksantena osa-alueena on hyvinvointi ja terveys. Teknologian käyttäjän tulee olla tietoinen teknologian käytön terveyshaitoista, kuten ryhti- ja näköongelmista sekä rannekanavaoireyhtymän vaarasta. Viimeisimpänä osa-alueena mainitaan turvallisuus, johon kuuluu muun muassa tietoturva huolehtiminen sekä virustentorjunta.

Kuvio 2. Digikansalaisuuden osa-alueet (Ribble ym., 2004, s. 7–9).

4 HONKALAMPI-SÄÄTIÖ JA ARKI DIGITTÄÄ -HANKE

Honkalampi-säätiö on vuodesta 1991 toiminut taho, jonka tavoitteena on mahdollistaa kaikille toimiva ja esteetön yhteiskunta. Honkalampi-säätiön toimintaan kuuluvat asumispalvelut, työllistymistä ja elämänhallintaa tukevat palvelut, sekä monenlainen kehittämistoiminta. Lisäksi Honkalampi-säätiöllä on lukuisia tytäryhtiöitä, kuten erilaisia kuntoutus-, avustaja- sekä kommunikointipalveluita. (Honkalampi, n.d. b.)

Honkalampi-säätiön Arki digittää-hanke (2021–2024) on STEA:n eli Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen rahoittama ja sen tavoitteena on vahvistaa erityisen tuen tarpeessa olevien henkilöiden digitaitoja sekä osallisuutta

digiyhteiskunnassa. Hanke toimii kaikkialla Suomessa ja sen yhteistyökumppaneina ovat esimerkiksi Pohjois-Karjalan hyvinvointialue – Siun sote, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue, Kehitysvammaliitto, Kehitysvammaisten Tukiliitto sekä Me Itse ry.

Arki digittää -hankkeella on kolme erilaista toimintamuotoa. Yksi niistä on digihautomotoiminta, jossa erityisen tuen tarpeessa olevat henkilöt harjoittelevat viestintää ja vaikuttamista erilaisilla digilaitteilla ja kanavilla. Tällaisia taitoja tarvitsevat kaikki digiyhteiskunnassa toimivat. (Honkalampi-säätiö, n.d. a. ; Kosunen, 2023.)

Ennen digihautomon aloittamista kaikki sen jäsenet osallistuivat hankkeen digihautomovalmennukseen. Valmennuksessa harjoiteltiin kehittämisosaamista, digi- ja mediataitoja, tutustuttiin eri digiviestintäalustoihin, niiden käyttämiseen sekä vaikuttamisviestinnän tuottamiseen. (Kosunen, 2023.)

Digihautomo-toiminta on Arki digittää -hankkeen vaikuttamo. Digihautomoon kuuluu yhdeksän henkilöä, jotka tapaavat etänä tasaisin väliajoin. Tapaamisissa hyödynnetään digihautomovalmennuksessa opittuja taitoja ja käytetään erilaisia digilaitteita ja digialustoja. Ryhmä kehittää ja arvioi yhdessä hankkeen toimintaa sekä tuovat aktiivisesti esille omia oppimisen tarpeitaan. Ryhmä tuottaa myös vaikuttamisviestintää digikansalaisena olemisesta hankkeen eri viestintäkanaviin. Lisäksi Digihautomossa on harjoiteltu yhteisösarjakuvien tekemistä ja saatu tietoa mm. nettipoliisilta ja Celia-kirjaston asiantuntijalta. (Kosunen, 2023.)

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Tässä osiossa esittelen, miten toteutin opinnäytetyöni alkaen sen suunnittelusta sen loppuun asti. Perustelen myös, miksi olen päätenyt valitsemaan opinnäytetyössäni käytettävät tutkimusmenetelmät.

5.1 Tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää digihautomotoimintaan osallistuvien henkilöiden kokemuksia digikansalaisuudesta. Työn tavoitteena on saada kerättyä tietoa opinnäytetyön tilaajille heidän toimintaansa osallistuvien henkilöiden kokemuksista, jotta opinnäytetyön tilaajat voivat kehittää jatkossa toimintaansa. Lisäksi erityistä tukea tarvitsevien digikansalaisuudesta tarvitaan lisää tietoa laaja-alaisesti, sillä aihetta ei ole tutkittu riittävästi. Tutkimuksen avulla saadaan kerättyä lisää tietoa siitä, mitä digikansalaisuus merkitsee erityisen tuen tarpeessa oleville henkilöille. Kokemuksia digikansalaisuudesta voidaan hyödyntää myös erilaisten digipalveluiden saavutettavuuden kehittämisessä, jotta palvelut vastaavat monenlaisten ihmisryhmien tarpeisiin.

Opinnäytetyöni tutkimuskysymykseksi muodostui seuraava: Millaisia kokemuksia digihautomotoimintaan osallistuneilla henkilöillä on digikansalaisuudesta ja sen toteutumisesta omassa elämässään?

5.2 Aineiston keruu ja analyysi

Tämä tutkimus toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä, sillä tutkimukselle oli toimeksiantaja ja sen vuoksi se oli työelämälähtöinen. Tiedonkeruumenetelmäksi valikoitui laadullinen tutkimus, sillä sen avulla saadaan parhaiten kerättyä ja tutkittua ihmisten kokemia merkityksiä ja käsityksiä. Laadullisen tutkimuksen tehtävänä ei ole selvittää totuuksia, vaan kyse on ihmisten antamien merkityksien keräämisestä, jotka muodostuvat sosiaalisissa ympäristöissä ihmisten välillä. (Vilka, 2015, s. 118–120.) Laadullisessa tutkimuksessa tavoitteena on tutkia aihetta kokonaisvaltaisesti (Hirsjärvi ym., 2009, s. 161). Koska tehtävänäni oli kerätä henkilöiden kokemuksia ja merkityksiä digikansalaisuudesta, oli laadullinen tutkimus sopiva valinta opinnäytetyölleni.

Useimmiten laadullinen tutkimus toteutetaan tutkimushaastatteluna. Erilaisia tutkimushaastattelun muotoja on lomakehaastattelut, teemahaastattelut sekä avoimet haastattelut. Haastatteluja voidaan toteuttaa joko yksilö- tai ryhmämuotoisena riippuen tutkimuksen tavoitteista ja tutkimusongelmista. (Vilka,

2015, s. 123.) Tämän opinnäytetyön aineistonkeruumenetelmäksi valikoitui teemahaastattelut, jotka toteutettiin ryhmähaastatteluina. Haastattelun valintaan menetelmänä vaikutti se, että menetelmässä tutkittava eli haastateltava on aktiivisessa roolissa luomassa merkityksiä. Lisäksi haastattelun aikana on mahdollisuus tarkentaa sekä kysymyksiä että vastauksia, mitä esimerkiksi lomakehaastattelussa ei olisi tehdä. (Hirsjärvi ym., 2009, s. 205.)

Teemahaastattelu eli puolistrukturoitu haastattelu on yleisimmin käytetty tutkimushaastattelun muoto. Teemahaastattelu sisältää tutkimusongelmaan kuuluvat teemat ja aiheet, mutta ei ole tarkkaan strukturoitu. Haastateltava saa ilmaista ajatuksiaan vapaasti eikä esimerkiksi kysymyksien ja vastauksien järjestyksellä ole teemahaastattelussa merkitystä. (Vilkkä, 2015, s. 124.) Valitsin teemahaastattelun opinnäytetyöhöni, sillä se soveltuu erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden haastatteluun sen joustavuuden ja vuorovaikutuksellisuuden vuoksi.

Valitsin ryhmähaastattelun yksilöhaastattelujen sijaan, sillä se sopii yleensä tutkimuksiin, joissa halutaan selvittää ryhmän yhteisiä kokemuksia ja käsityksiä aiheesta. Ryhmähaastattelu on lisäksi todetusti hyvä tapa kerätä tietoa ja kehittää toimintaa työelämään liittyvissä kehittämissä tutkimuksissa. Ajattelin ryhmähaastattelun olevan luonnollinen valinta myös siksi, että koska haastateltavat tuntevat toisensa ennestään, aiheesta keskustelu on heille luonnollista ja he voivat saada toisiltaan tukea haastattelun aikana. Ryhmämuotoisen haastattelun kesto on yleensä noin tunnista kahteen tuntiin. Ryhmähaastattelut usein nauhoitetaan myöhempää aineiston käsittelyä varten haastateltavien luvalla. (Vilkkä, 2015, s. 123–125.)

Opinnäytetyön ryhmähaastattelut toteutettiin joulukuussa 2023 sekä tammikuussa 2024. Alun perin suunnitelmana oli toteuttaa kaksi ryhmähaastattelua joulukuun aikana, mutta toisen haastattelun osittaisen keskeytymisen vuoksi järjestettiin kolmas ryhmähaastattelu tammikuussa 2024. Ensimmäisessä haastattelussa oli kaksi, toisessa kolme ja viimeisessä kaksi haastateltavaa. Toisessa haastattelussa kaksi haastateltavaa lähtivät pois haastattelusta kesken haastattelun henkilökohtaisista syistä. Tämän vuoksi kysyttiin

keskeyttäneiltä haastateltavilta, haluavatko he osallistua seuraavaan haastatteluun. Toinen keskeyttäneistä halusi osallistua uudelleen, joten viimeisessä haastattelussa oli yksi toisen haastattelun keskeyttäneistä sekä yksi uusi haastateltava.

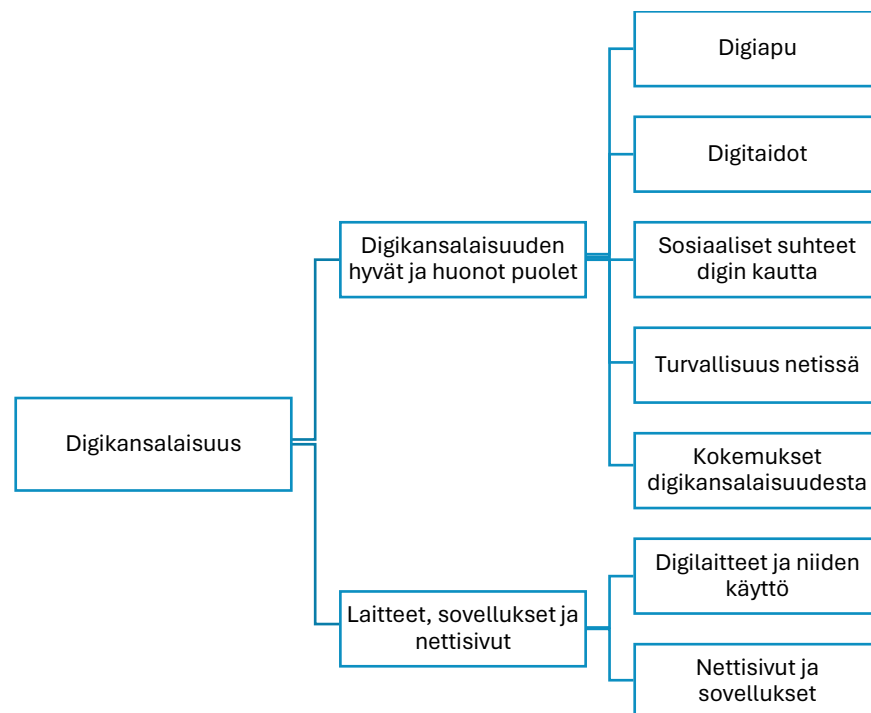
Ryhmähaastattelut toteutettiin Teams-videoyhteydellä ja haastatteluissa oli mukana haastateltavat digihautomolaiset ja haastattelijana toimi allekirjoittanut. Lisäksi opinnäytetyön tilaajat toimivat digitukena haastateltaville tarvittaessa sekä auttoivat haastatteludiojen vaihtamisessa. Haastattelut kestivät tunnin puoleentoista tuntiin. Haastattelussa käytettiin keskustelun apuna power point -diasarjaa, jotka sisälsivät haastattelukysymykset. Tekstin tukena hyödynnettiin myös kuvia. Haastattelun alussa käytiin haastattelun liittyvät käytännöt läpi ja pyydettiin vielä suullisesti kaikilta haastateltavilta suostumus haastatteluun osallistumiselle sekä tallennukselle.

Analysoin opinnäytetyön aineiston sisällönanalyysin periaatteita hyödyntäen. Sisällönanalyysissä kerätään erilaisia merkityksiä ja merkityskokonaisuuksia pilkkomalla analyysiä ja ryhmittelemällä se uudelleen. Sisällönanalyysiä voidaan toteuttaa joko teorialähtöisesti tai aineistolähtöisesti. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä tarkoituksena on etsiä toiminnan logiikkaa aineistosta. (Vilka, 2015, s. 163–164;170.) Valitsin aineistolähtöisen sisällönanalyysin opinnäytetyöhöni, sillä haluan käsitellä aihetta ensisijaisesti haastattelujen pohjalta, jolloin uskon löytäväni silloin paremmin juuri haastateltavien nostamia teemoja aiheeseen.

Haastattelujen litterointi toteutui tammikuun ja maaliskuun 2024 välillä. Litteroin haastattelut sanasta sanaan, mutta taukoja ja painotuksia en ottanut litteroinnissa huomioon. Litteroinnin valmistuttua maaliskuun lopulla, aloitin sisällönanalyysin tuottamisen. Aloitin sisällönanalyysivaiheen lukemalla aineiston monta kertaa tarkkaan läpi. Tämän jälkeen pohdin, mitkä ilmaisut haastatteluissa vastaavat tutkimuskysymykseeni ja keräsin sopivat ilmaisut aineistosta. Tämän jälkeen pelkistin kaikki kyseiset ilmaisut selkeiksi kirjakielellä kirjoitetuiksi ilmaisuiksi. Pelkistyksistä aloin etsiä samankaltaisuuksia, joiden avulla aloin ryhmitellä pelkistettyjä ilmaisuja omiin alaluokkiinsa. Yhdistelin

alaluokkia, joista muodostin yläluokkia. Lopuksi vielä yhdistin näitä yläluokkia ja muodostin niistä pääluokkia (Kuvio 3).

Digikansalaisuuden pääluokiksi haastattelun pohjalta muodostuivat digikansalaisuuden hyvät ja huonot puolet sekä laitteet, sovellukset ja nettisivut. Digikansalaisuuden hyviin ja huonoihin puoliin sisältyy digiapu, digitaidot, sosiaaliset suhteet digin kautta, turvallisuus netissä sekä kokemukset digikansalaisuudesta. Laitteet, sovellukset ja nettisivut -pääluokkaan taas sisältyy digilaitteet ja niiden käyttö sekä nettisivut ja sovellukset.

Kuvio 3. Aineistoista muodostetut käsitteet

6 TUTKIMUSTULOKSET

Seuraavaksi esittelen opinnäytetyöni aineiston keruusta syntyneet tutkimustulokset. Opinnäytetyöni aineiston analyysivaiheessa lopulta syntyi kaksi pääluokkaa, jotka ovat "laitteet, sovellukset ja nettisivut" sekä "digikansalaisuuden

hyvät ja huonot puolet”. Pääluokissa esittelen teemoittain eri aihepiirien tutkimustuloksia.

6.1 Laitteet, sovellukset ja nettisivut

Ensimmäinen pääluokka koostuu laitteista, sovelluksista ja nettisivuista. Haastattelujen perusteella digihautomolaiset omistavat monia eri laitteita ja käyttävät erilaisia sovelluksia ja nettisivuja. Seuraavaksi esittelen, mitä erilaisia digilaitteita ja -palveluita digihautomolaiset käyttävät arjessaan.

6.1.1 Digilaitteet ja niiden käyttö

Digilaitteet, joita haastateltavat kertoivat käyttävänsä, olivat pääosin tietokone sekä älypuhelin. Toiset kertoivat omistavansa myös esimerkiksi älytelevision tai tabletin. Digilaitteita haastateltavat olivat omistaneet vaihtelevan ajan, toiset pidempään ja toisen vähemmän aikaa. Kaikki haastateltavat eivät muistaneet koska olivat ensimmäisen digilaitteen hankkineet. Yksi haastateltavista kertoi omistaneen nykyistä ennen kolme älypuhelinia.

No... läppäri ja sitten tuo kosketusnäyttöpuhelin että puhelimen hommasin kakstuhattayheksäntoista ja läppäriin hommasin, oliko se kakstuhattakuustoista vai kakstuhattaseitsämäntoista.

Minä käytän puhelinta, tablettii, sitten mulla on semmonen tie- ei tietokone vaan tuo telkkari mistä saa youtubia ja kaikkee tämmöstä.

Mulla on tää kännykkä.. kännykkä on ja sitten tota kannettava tietokone on mulla ja kahta, kahtalaiset, mitä pystyn käyttämään.

Digilaitetta haastateltavat kertoivat käyttävänsä monipuolisissa tilanteissa. Eräs haastateltavista kertoi pitävänsä puhelinta aina matkassa mukana. Toinen taas mainitsi, että sentään nukkuessa ei digilaitteita tarvitse. Kaikki haastateltavat kertoivat, etteivät käytä digilaitetta töissä, sillä sitä ei siellä tarvita

eikä sen käyttö ole myöskään siellä sallittua. Työhön liittyen saatettiin kuitenkin käyttää puhelinta esimerkiksi työnhaussa, tunti-työväkän täyttämiseksi, sairauspoissaolosta ilmoittamisessa ja tietyissä yksittäisissä työtehtävissä esimerkiksi valokuvaamisessa. Haastattelussa korostui monen haastateltavan kohdalla se, kuinka paljon puhelinta saatetaan käyttää päivän aikana. Monet kertoivat käyttävänsä puhelinta heti aamulla herättyään ja ottavan puhelimen esille työpaikalla tauolla sekä heti työpäivän päätyttyä. Yksi haastateltavista kertoi puhelimen käytön olevan runsaampaa viikonloppuna.

No se on vähän osa kaikkee et se vähä niinku matkassa kulkee.

No ei vielä aamusta vois joku aikane herätyskello soimaa ni eikai sitä nukkuessa digiä tarvi että.

Ja sitten tota ku viikoloppu alkaa.. ja silloin minä oon pitempään puhelime- kymmeneen asti.. en minä jaksa niin pitkään olla. Vapaa-ajalla on lyhyt että monneen minä käytän puhelinta vain silloin tällön.

Siis meillähän ei oo työaikana puhelimen käyttö eikä minkään muun digilaitteen käyttäminen sallittua.

Ja sitte vapaa-aikana oon sitte puhelimen kanssa enemmän niinkun netissä sitte oon.

Digilaitteita haasteltavat kertoivat käyttävänsä monissa eri tilanteissa. Digilaitetta kerrottiin käytettävän paljon viihdetarkoituksiin, kuten musiikin kuunteeluun, pelaamiseen ja elokuvien katseluun. Lisäksi digilaitetta käytettiin esimerkiksi huoltomiehelle soittaessa, netistä tilaamiseen sekä verkkokurssien suorittamiseen.

Mä käytän silloin jos on musiikki tai perjantaisin nii silloin ja sitten jos alkaa viikonloppuvapaa ni silloin käytän.. digilaitteita ja

sitten kuuntelen samalla musiikkia jos on vaikka jottain teamsi-yh-
teyttä tai jotain semmosta.

No minä kuuntelen musiikkii ja pellaan.

Tietokoneella niitä kursseja.

6.1.2 Nettisivut ja sovellukset

Haastateltavat kertoivat käyttävänsä monipuolisesti erilaisia nettisivuja sekä sovelluksia. Sovelluksissa korostui erityisesti sosiaalisen median käyttö. Haastateltavat kertoivat käyttävänsä etenkin Facebook-, WhatsApp- ja Instagram-sovelluksia. Osa kertoi käyttävänsä myös TikTokia tai Snapchatia ja yksi kertoi käyttävänsä myös Twitteriä. Sosiaalista mediaa haastateltavat kertoivat käyttävänsä ystävien löytämiseen, oman sisällön tuottamiseen sekä itselle tärkeiden tahojen seuraamiseen. Muita vapaa-ajan viettoon liittyviä sovelluksia, joita käytettiin, olivat erilaiset suoratoistopalvelut, pelisovellukset sekä musiikkisovellukset. Musiikkisovelluksista lähes kaikki haastateltavat nostivat Youtuben sellaisena sovelluksena, jota itse käyttää.

Nii että minä käytän vielä tuota.. spotifysta ja youtubista ja kuuntelen sieltä kauneimmat joululaulut ja laulan karaokkee ja kaikkee tämmöstä...

Minä käytän tota youtubea, instaa ja snäppiä eiku instaa ja facebookii.. enemmän käytän instaa koska siel mie saan yhteyden näihin Pohjois-Karjalan pride-henkilöihin ja siellä voi seurata myös heiän sivujaan ni sen takkii käytän instaa kaikista eniten.

Mul on tota whatsappi, sitte facebook, sitte on insta, snäppi ja siten youtube ja siinähän niitä on.

Haastateltavat kertoivat myös käyttävänsä erilaisia sovelluksia tiedonhankintaan. Tiedonhankinnan muotoja olivat digitaalisten lehtien lukeminen, Wikipedian, internet-haun, käännöspalveluiden ja karttasovellusten käyttö.

-- ihan niinku wikipediasta tietoo näistä sateenkaari-ihmisistä ja seksuaalisuudesta ni käytän sitäkin myös jonkin verran.

Joo mulla on semmone niinkun iltalehti ja iltasanomat sovellus on mulla ni pystyy lukkee niitä lehtiä.

Yhteydenpito muihin ihmisiin koettiin myös tärkeänä, jonka vuoksi haastateltavat kertoivat käyttävänsä erilaisia viestintäsovelluksia yhteydenpidossa muihin. Tällaisia sovelluksia olivat muun muassa Teams-, Skype-, Outlook-sovellukset. Etenkin Teamsista oli monilla paljon kokemusta erilaisiin ryhmätoimintoihin osallistumisen osalta, kuten digihautomotoiminnasta. Toisille Teams tuntui olevan niin arkipäiväinen sovellus, ettei sitä muistettu mainita ennen haastattelijan siitä kysyessä.

Ja sitten mä käytän skypeä jaaa tätä teamsia.

Kyllä teamsiä käytän kuten nytkin käytän.

Kirjotan outlookilla.

Monet kertoivat myös hoitavansa monipuolisesti asioitaan eri verkkopalveluissa. Verkkopalveluita käytettiin terveysasioiden hoitamiseen, taloudellisten asioiden hoitoon ja erilaisten muiden viranomaisasioiden hoitoon. Osa kertoi käyttävänsä digilaitteita myös erilaisten tuotteiden tilaamiseen verkosta.

Taulutietokoneella kauppaan. Ni lippuja verkkokaupasta ostan. Postipaketteja. Prisma. Verkkokauppa tietokoneella.

No lähinnä tuo kela jos pittää jottai asumistuki juttui vähä tarkistaa mitä ne o maksellu ja omasote ja sitten no äspankki, pami... niinku silleen nuo pääsääntöset --

Oopeesivu, omakanta, omaolo, hetkinen... kihlakunnan sivu, poliisi, kela, verotoimisto.

Haastattelussa ilmeni, että haastateltavat kokivat monet verkkosivut ja sovellukset helppokäyttöisiksi. Sosiaalisen median sovellukset, kuten Instagram ja Facebook olivat monen mielestä helppokäyttöisiä. Perusteluina sovelluksien helppokäyttöisyydelle oli se, että siellä on helppo hakea, löytää ja seurata eri ihmisiä ja tahoja. Yksi haastateltava toi esille myös sen, että live-videoiden tekeminen Instagramissa on helppoa. Myös muiden sovellusten, kuten Youtuben ja TikTokin helppokäyttöisyyttä perusteltaessa hakutoimintojen helppokäyttöisyys oli tärkeä käytettävyyttä lisäävä tekijä. Yksi haastateltava toi esiin, ettei ole törmännyt koskaan vaikeakäyttöiseen verkkosivuun.

Whatsappia ja kaikkii tämmösii on helppo käyttää.

No esimerkiksi instagram on helppo käyttää -- No se esimerkiksi on helppoa että voi pyytää toista seuraamaan tai ite niinku pyydän et toinen ruppee seuraamaa minnuu tai tällee että.

Musiikkivideon kun kirjottaa. Rap-musiikki. Video hyvä helppo. -- Tik tok.

Youtube. Kyllä on helppo. Hyvä hyvä.

Verkkosivujen helppokäyttöisyyttä lisäsivät haastateltavien mukaan helppous löytää tärkeitä tietoja ja viestejä nettisivuilta. Myös selkeiden ohjeiden löytäminen netistä koettiin helppokäyttöisyyttä parantavaksi tekijäksi. Helppokäyttöisinä verkkosivuinä mainittiin Poliisilaitos, Omakanta sekä Omasote.

No lähinnä tuo omakanta ja omasote ku sillä pystyy kahtommaa omat noi terve- nuo lääkärilausunnot ja koetulokset ja nämä että... -- Ne on sillee selkeitä ja helppo käyttää ja lukkee ja... -- Nii ja selkeet ohjeet että minkä palkin takana on mitäkin.

Vaikeakäyttöisen nettisivusta teki epäselvät sivut, joista on vaikeaa löytää tietoa tavalla tai toisella. Eräs haastateltavista koki Facebookin vaikeakäyttöiseksi siitä syystä, että sovelluksessa ei voi aina luottaa ihmisten aitouteen esimerkiksi uuden kaveripyynnön ilmestyessä. Vaatteiden tilaamisen koki yksi haastateltava haastavaksi verkkosivujen kautta, koska se vaatii paljon tunnistautumista eikä vaatteita pysty sovittamaan. Muita vaikeakäyttöiseksi koettuja verkkosivuja tai sovelluksia olivat Kohdataan-verkkosivu, Turmion kättilöiden verkkosivut ja yleisesti musiikkisovellukset.

Ainakin välillä facebooki on tullu vastaan, vaikeita että, miten tämä kirjoillaan ja sitten tota myös on siksi vaikeeta jos joku tuntemalaittaa pyyntöä tai tälle ni mä en tiä kumpi niistä on oikee ja kumpi väärä ja tämmöstä.

No... varsinki jos erehtyy jottai niinku tillaamaa netin kautta jottai vaatteita eikä niitä ei pysty niinkää sovittammaa ni se o sitten vähän arpapeliä että tullee ko tällä sit semmone mitä on tilannu ja sitten ne maksut että... että paljonko tullee sit niinku maksammaa ja sitte ku verkkopankkitunnuksilla makso ni joudut siitä monneen kertaan sitä tunnistautummaa ja vahvistelemmaa ni enemmi suosii niitä kivijalkakauppoja.

No varsinki ku helähtää joku englanninkielinen sivusto auki ni koi-tappa siellä sitte suomeksi ehtiä ja kahtoa että mitä nämä maksaa että

Jos ei löyvä suomenkielen valikkoo sieltä sivustosta sit tulee ylimääräsiä noi mainoksia ku klikkaa jonku auki tullee pikavippimainosta ja pelimainosta ja ni taas sitte ja turhauttavia että...

6.2 Digikansalaisuuden hyvät ja huonot puolet

Toinen pääluokista koostuu digikansalaisuuden hyvistä ja huonoista puolista. Tässä teemassa korostuu hieman enemmän digikansalaisuuden hyvät puolet verrattuna huonoihin puoliin. Hyviksi asioiksi digikansalaisuudessa nousi esiin digiavun saaminen ja tarjoaminen, digitaidot sekä oppiminen ja ystävyyssuhteet digin välityksellä. Digikansalaisuus koettiin myös yleisellä tasolla positiiviseksi asiaksi. Huonoja puolia digikansalaisuudessa nousi esiin digiturvallisuudesta keskusteltaessa, esimerkiksi nettikiusaamisen muodossa. Seuraavaksi esittelen digihautomolaisten kokemuksia digikansalaisuuden hyvistä ja huonoista puolista.

6.2.1 Digiapu

Monet haastateltavat toivat haastattelussa esille sen, kuinka tärkeänä pitävät muiden auttamista digiasioissa. Yksi haastateltavista mainitsi, että vaikka osaakin jo hyvin digiasioita, niin oppii myös aina itse lisää. Haastateltavat kertoivat auttaneensa muita ihmisiä digilaitteiden hankinnassa sekä yleisesti digiasioissa, kuten Facebookin käytössä. Digtukea haastattelevat kertoivat antaneensa muille ihmisille esimerkiksi työpaikalla, vapaaehtoistöissä tai perheen sisällä, esimerkiksi omille vanhemmilleen.

-- se on niinku mukavaa niinku auttaa toisia ihmisiä niissä digiasioissa ja itekki sitte aina niinku sillee vaikka se onki jo itelle vähä niinku puhasta kauraa tämä homma vaa aina oppii jottai uutta...enemmän sitten asioita.

Ja sitten minun iskällä on tietokone. Se on ainakin uus tietokone iskälle niin minä oon ... mä oon oppinu hänelle digijuttuja. auttaa vanhempia.

-- Ja oon minä auttanu äitiäki ostamaa älypuhelime, ei ollu mieleinen.

Digiavun antamisen ohella myös monet kertoivat saavansa digitukea ja -apua itse muilta ihmisiltä. Digitukea saatiin muun muassa kavereilta, perheeltä, asumisyksikön ohjaajilta, kodinkoneliikkeiden myyjiltä digilaitetta hankkiessa sekä digituen ammattilaisilta, kuten Arki digittää -hankkeen työntekijöiltä. Kaksi haastateltavaa kertoivat, että digilaitteen hankinnassa päätöksen oli tehnyt joku muu, kuten vanhemmat tai asumisyksikön ohjaaja.

-- jos vaikka menee rikki tai käyään ostamassa uus kännykkä tai jotain ni siitä mä saan apuu asumisyksiköstä. Minä asun tällä hetkellä asumisyksikössä kämpässä ni siitä saan apuu.. -- ...Näistä digijutuista.

No ohjaajan päätti minulle tämän puhelimen vai itse mä välillä ostin itse omilla rahoilla tämän puhelin ni ohjaajan kans sitte mietittiin että tää on sopiva mulle.

Mitäs mie – mie sen verran voin että miun äiti ja isä auttaa minnuu aina tossa puhelin hankkimisessa.

Äiti osti kaupasta. Tietokoneen osti kaupasta. -- Äiti ja isä. -- Vanhemmat päätti. -- Hyvä tietokone.

-- siellä oli niitä myyjiä niin ne auttoivat mua siinä sitte.

-- jos kaipaisin digitukkee ni mie saisin arki digittää hankkeen työntekijöiltä sitä tukkee.

Digilaitteen hankinnasta keskusteltaessa monet haastateltavat toivat vahvasti esille sen, että on hankkinut digilaitteensa itsenäisesti eikä ole tarvinnut itse hankintaan apua. Kyseiset haastateltavat korostivat myös sitä seikkaa, että ostivat laitteen ihan omilla rahoillaan.

Sihteerin kautta aina tuota pyydän.. digilaitteeseen niinkun lupa pitää olla että saa niinku hankkii sen digilaitteen elikkä, jos sihteeri niinkun antaa luvan siihen ni sitten omalla rahalla ostan sen liikkeestä sen puhelimen sitten.

Yksinnää minä kävin sen omalla rahoillaa ostamassa.

6.2.2 Digitaidot ja oppiminen

Haastattelussa nousi selkeästi ilmi, että haastateltavat olivat erittäin motivoituneita ja innostuneita oppimaan uusia digitaitoja. Digitaidoista keskusteltaessa nousi esille monia erilaisia toiveita siitä, millaisia digitaitoja haastateltavat haluaisivat oppia. Monet toivat esille halunsa oppia käyttämään erilaisia sovelluksia tai perehtyä niiden käyttöön tarkemmin, esimerkiksi yksi haastateltava oli kiinnostunut opettelemaan Canva-sovelluksen käyttöä. Osa oli kiinnostuneita oman sisällön tuottamisesta verkossa, kuten nettisivujen luomisesta tai live-videoiden tuottamisesta ja kertoivat haluavansa oppia näihin liittyviä taitoja. Osa halusi myös opetella puhelimen käyttöön liittyviä asioita, kuten asetusten muokkaamista, päivitysten tekemistä, videokuvaamista tai uuden puhelimen käyttöönottoa. Digivuorovaikutukseen liittyen haluttiin myös oppia uusia digitaitoja, kuten ääniviestien lähettämistä sekä videopuheluiden käyttämistä. Eräs haastateltavista toi ilmi, että haluaisi saada opetusta digitaitoihin etämuotoisesti, jotta välttyisi matkustamiselta ja osallistuminen olisi helpompaa.

No... vaikka tuo perehtyy vaikka tommossii niinku canva-ohjelmaa ja vähän sillee tarkemmi et mite pystyy sitte joku kuva niinku leikkaamaa tai liittämää et silleen keskelle et saapi niinku eri teemoja sillee niinku yhistettyä niinku canvassa että... se ois vähä niinku semmone.

-- ois lisää näitä digijuttuja teamsin kautta tai haluan oppia vaikka jonku sovelluksen tekoo—.

Sitte halusin oppia haluisin tällä hetkellä kirjoittaa... harjoitella niitä ääniviestien laittamista ja sitte haluan kirjoittaa semmosta että, vaikka että mitä mä opin että mulle tulis hyvä mieli että haluisin tehdä näitä digiliveitä ja juttelis vaikka digijuttuja siellä ja tämmöistä.

Erilaiset vastuut ja velvollisuudet digimaailmassa tulivat monta kertaa esille haastattelussa. Haastateltavat olivat hyvin tietoisia siitä, miten digimaailmassa tulee käyttäytyä. Etenkin muiden ihmisten kunnioittaminen ja oman harkinnan käyttö ennen toimimista digitaalisissa ympäristöissä korostui haastateltavien puheessa. Kaikki haastateltavat korostivat, etteivät kiusaa muita ihmisiä digitaalisissa ympäristöissä ja se vaikutti olevan kaikille tärkeä itseisarvo. Kiusaamisella haastateltavat tarkoittivat muiden haukkumista ja toisten tietojen jakamista ilman lupaa. Oma harkintaa oli erään haastateltavan mukaan tärkeää käyttää silloin, jos saa epäilyttäviä sähköposteja eikä ole varma siitä, kannattaako viestiä avata.

No sillee että pysyttään tota sosiaalisessa mediassa niinku asia-niinku asiassa eikä lähetä huutelemmaa niinku sillee jos on vaikka itellä joku huono päivä ni lähetä purkammaa siellä sosiaalisen mediassa sitä huonoo olloo niinku mittään negatiivisia kommentteja ni jätetään ne sinne ommaan arvoonsa ja keskitytään vaan siihe vähemmän negatiiviseen keskusteluun et koitetaa pittää se keskustelun taso niinku iha sillee... normaalilla että sitte jos katottaa että jos ottaa kuvia et ei niinku lähetä solvaamaa jos jonku kuvan jakaa ni ei lähetä sitä niinku solvaamaa että jos jollaki on vähä tärähtäny kuva tai valaistus ei o osunu sillee kohillee ei lähe ollenkaa niinku sitte ilkkummaa ollenkaa että...

Käytös. Ja toisen kunnioittaminen.

-- jos tulee jottai epäilyttäviä sähköpostei jollai huonolla kirjoituksella aksentilla että sulla on joku paketti mukamas tulos tai jossain tarvitaan niinku pankkitunnuksia tai näin että pitäs niinku

tunnistautua tai näin ni se on sitte taas että se saattaa niinku pikuse miettimää että nyt ei oo iha semmone sähköposti että kannattais lähttee klikkailee mitää et tili plus miinus nolla että eipä siinä –

Kommunikaatio ja erilaisten viestintätapojen käyttäminen digitaalisissa ympäristöissä nousi haastatteluissa myös yhdeksi tärkeäksi digitaidoksi. Yhteydenpito muihin koettiin tärkeänä ja sen vuoksi tärkeinä digitaitoina pidettiin sitä, että osaa kommunikoida, kirjoittaa toisille viestejä sekä käyttää videopuheluominaisuuksia digilaitteilla. Yksi haastateltava myös nosti englannin kielen taidon tärkeäksi digitaidoksi.

Englannin kielen osaaminen ja kirjottaminen.

Kirjottaa viesti. -- Hyvä kommunikaatio.

Digitaidoista keskusteltaessa yksi haastateltava koki myös tärkeäksi digitaidoksi taidon osata hankkia digilaitteita. Haastateltavan mielestä digilaitetta hankkiessa on tärkeää harkita ostosta tarkkaan ja vertailla digilaitteen hintoja eri kodinkoneliikkeissä. Taloudellisesta näkökulmasta haastateltavan mielestä taas on tärkeää varmistaa omien varojen riittävyys digilaitteen hankintaan ja olla yhteydessä omaan edunvalvojaan ennen hankintaa.

-- lähttee vähä niinku tekemmää eri liikkeissä niitä hinta-arviota niinku että mikä niinku on deena tai elisa tai prisma tai gigantti, niistä pyytää hinta-arviot, vertailut ja sitte vaa toimittaa tonne jos on edunvalvontaa sinne toimittaa siellä sitten vielä jutella niitten kanssa ja sitten laskeskella budjetit että se riittääpi siihe tai molempii laitteisii jos haluaa puhelimen tai läppäri. Tai vaikka ois tietokone seuraavana vuonna vaikka sitte puheli... ni hinta-arvio että ei mee iha sitte yli budjetin.

6.2.3 Sosiaaliset suhteet digin kautta

Haastattelussa korostui monta kertaa sosiaalisten suhteiden merkitys myös digitaalisissa ympäristöissä. Haastateltavat kertoivat pitävänsä paljon yhteyttä ystäviinsä ja läheisiinsä perinteisten puheluiden ja videopuheluiden välityksellä sekä viestitellen. Eräs haastateltava kertoi ystäviensä asuvan pitkän välimatkan päässä, jonka vuoksi videopuheluiden merkitys on suuri yhteydenpidossa.

No aikalail sillee niinku kavereitten kans ni jos niinku etäisyyet on niinku sillee kolmesattaa välissä että matkaa ni sitten niinku videopuheluita melkkee tullee näitä tai normipuheluita tullee soiteltuu ja vaihettuu kuulumissii ku harvoi sillee näkkee.

Ni mul on kavereita joiden kans kirjottelen tietokoneella viestejä.

Äiti ja isä. Videopuheluita puhun äitin ja isän kanssa.

Puheluiden ja viestittelyn lisäksi haastateltavat kertoivat viettävänsä ystävien kanssa aikaa pelaamalla verkossa erilaisia pelejä. Yksi haastateltavista kertoi käyttävänsä myös ystävien kanssa yhdessä digilaitteita.

-- pitää välillä kavereitten kanssa pelata verkossa jottai peliä.

No pellaan, mul on puhelimessa pelejä ja välillä pellaan ja mul on kavereita ketkä minun kanssa pelaa sitä pelejä ja sitten mitäs muuta vois... ja sitten kun mulla on kaverin kaa pelataan sitä kukkopeliä ni mul on kavereita sielläkin.

Monet haastateltavat myös kertoivat tapaavansa ystäviä digiyhteisöissä. Digihauto oli monille tärkeä paikka, jossa voi tavata ystäviä ja vaihtaa kuulumisia. Muita yhteisöjä, joita haastattelussa tuli esille, olivat Instagramissa pride-yhteisö sekä Teamsin välityksellä tapahtuva verkkokahvila.

-- kyllä siinä digihautomoyhteisössä se on semmone vähä niinku toine olohuone ku aina pöllähtellee sinne tapaamisii ni on mukava nähä niinku koko kööri siinä samassa läjässä ja vaihtaa kuulumisia ja näin ni sehä o sillai mukava yhteisö.

Esimerkiksi kaikki ystävät jotka on esimerkiksi instagramissa ovat tuota prideyhteisöjä --sitten on niitten tuota jäseniä ja nuoria niin tuota mulla instassa kavereissa ja kirjottelen heidän kanssaan.

Monet haastateltavat kertoivat saaneensa myös uusia ystäviä netin kautta. Ystäviä kerrottiin löytyneen erilaisten digipelien kautta, sosiaalisen median, kuten Facebookin kautta sekä yhteisöistä, kuten Arki digittää -yhteisöstä. Osa haastateltavista kertoi ystäviä löytyneen yleisellä tasolla netistä, sen enempää tarkentamatta.

Mie oon löytänyt sateenkaariystäviä sieltä sieltä netistä ni se on ollu mulle sellanen tärkeä ja hyvä tapahtuma niinku.

-- on uusia ystäviäkin netissä saanu ja facebookista tarkotan ja sitten tota... on hyvä siinä että on se mihin kuva-ääni kirjoitetaan ni kirjoittaa siihen vaikka että haluisin lisää ystäviä niin saapi hyvän mielen siitä.

Roolipelikaverit. -- Kaksikymmentä kaveria.

6.2.4 Turvallisuus netissä

Kaikki haastateltavat kertoivat kokevansa olonsa turvalliseksi digikansalaisena. Haastateltavat kertoivat turvallisuuden tunnetta parantavan ajantasainen virustorjunta, salasanojen luominen itse, päivitysten ajantasaisuus sekä mahdollisuus estää sähköpostien lähettäjiä.

No... kyllä tietty ku ite teettää omat salasanansa ja eikä kenellekää luovuta pankkitietojjaa.

No se että molemmilla laitteilla virustorjuntaohjelma käytössä ja päivitykset on ajantasalla --

Kyllä on turvallinen. Voi estää. – Nii voi sähköpostinki sit estää.

Eräs haastateltava myös toi esille sen, että keskustelutuki läheisiltä sekä ohjaajilta lisää omaa turvallisuuden tunnetta.

-- saapi siskon kaa jutella ja näitten kavereitten kanssa ja muutenkin on parempi olla olo niin siellä ni siellä on parempi tehdä näitä juttuja.

Suurin osa haastateltavista olivat kokeneet kiusaamista netissä, ainoastaan yksi haastateltava ei ollut koskaan kokenut netissä syrjintää tai kiusaamista. Kiusaamista oli tapahtunut etenkin sosiaalisen median välityksellä, kuten Facebookissa, Instagramissa sekä Snapchatissa. Kiusaamista oi koettu monessa eri muodossa ja sitä oli esiintynyt muun muassa haukkumisena, tietojen jakamisena luvatta sekä tilin hakkeroinisena.

Ei o syrjitty. Netissä.

Kiusaamista. Haukkumista. Öö joku on jakanut mun numeroita ilman lupaa ja jakanu mun kuvaa ilman lupaa netissä jaja mitäs muuta mulla on. Ja se ei oo oikein kivaa jos toista tullaan kiusaamaan.

Ja sitten kun minä facebookissa oli mulla facebookki ja sitten mä voin sanoo pari asiaa siitä kun mul oli kuva ni minun kuvaa sanottiin rumasti ja kaikkee tämmöstä ja sitten hakkaroittiin se minun tili ja tämmöstä.

Haastateltavat toivat aktiivisesti esiin paljon erilaisia tapoja reagoida kiusaamiseen ja olivat hyvin tietoisia siitä, miten toimitaan kiusaamistilanteen tullessa vastaan. Kiusaajan estäminen esimerkiksi sosiaalisessa mediassa tai ryhmäkeskustelussa oli kaikkien haastateltavien mukaan hyvä keino katkaista kiusaamistilanne.

-- jos joku tulis kiusaamaa ja tämmöstä ni mä oon tehny sillee oikeen koska mä oon estänyt ja poistanut hänet sieltä ja se en oo seurannu häntä siellä tiktokissa tai instassa tai ihan missä vaan, facebookissa tai whatsappissa tai jossain.

-- Oon estänyt, estää ja laittaa pois semmoset.

Eräs haastateltavista otti esille myös sen, kuinka kiusaamistilanteessa voi välillä tehdä mieli vastata kiusaajalle samalla mitalla pahoittaessaan mielensä kiusaamisesta. Haastateltavan mukaan sen sijaan on parempi reagoida kiusaamiseen mieluummin poistamalla tai estämällä kiusaaja.

No se on ollu semmosta no on tästä kyllä reippaastikkin aikkaa ni... tommosta vähän niinku nettikiussaamista sillee sanallista kiusaamista ollu että jonku kuvan takia tai niinku lähteny kommentoimaa jottai negatiivisella asenteella ja sit iteltä tietenki tunttuu tietenki niinku pahalta ko jos joutunu lukemaa jonku tommossee negatiivise asian ni siinä sitte kyl lähtee vähä, helpompi lähtee mukkaa siihe vastaamaa siihe kirjoitukseen vaa samalla mitalla kokeilee että mitä se toinen reagoipi ni minä miesti että poistaa tai estää iha suosiolla ni että ei lähe ollenkaa sitte sille linjalle...

6.2.5 Kokemukset digikansalaisuudesta

Haastattelun lopussa kaikilta haastateltavilta kysyttiin mielipidettä siitä, tuottaako heidän mielestään netissä vietetty aika enemmän hyvää vai huonoa. Lähes kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että netissä vietetty aika tuottaa

enemmän hyvää. Perusteluina olivat tiedon saaminen itselleen tärkeistä asioista, mahdollisuus käyttää maksuttomia ohjelmia ja koska netistä löytyy hyvin nettisivut, joita hakee. Yksi haasteltavista perusteli yksinkertaisesti sillä, että netti on mukava asia. Toisen haastateltavan mukaan netissä vietetty aika tuottaa hyvää, kunhan ei vietä liikaa aikaa netissä. Huonon netistä teki erään haastateltavan mielestä se, että tv-ohjelmia katsellessa tulee mainoksia eikä niitä pysty ohittamaan. Yksi haastateltava koki netissä vietetyn ajan välillä hyväksi ja välillä huonoksi. Huonoja kokemuksia netissä vietetystä ajasta oli tuottanut nettikiusaaminen, muuten haastateltavan mielestä netissä vietetty aika olisi ollut kokonaisuudessaan hyvää.

No kyllä se tuottaa enemmän hyvää. -- Koska muuten mie en sais tietoo Setan tapahtumista muuten kun netin kautta. Muuten mie en sais heiän toiminnasta mittään tietoa. Sen takkii enemmän.

No sillee hyvää et kuha ei koko vuorokautta silmät tapillaa vahtaa nettiä ni.

Hyvää. -- löytyy kaikki sivut.

Digikansalaisuus koettiin tärkeäksi taidoksi ja mukavaksi asiaksi. Haastateltavat nostivat haastattelujen aikana erilaisia asioita, jotka olivat heille niitä merkityksellisimpiä asioita digikansalaisuudessa. Oma toimijuus korostui monien puheessa ja haastateltavat kokivat ylpeyttä omasta digikansalaisuudestaan ja toimijuudestaan digitaalisissa ympäristöissä. Koettiin tärkeäksi, että saa vaikuttaa omiin asioihinsa ja voi seurata itselleen tärkeitä tahoja ja asioita. Uusien digitaalitojen oppiminen ja itselleen tärkeiden asioiden tekeminen digin kautta olivat monille merkityksellisiä asioita omassa elämässään.

-- digi on semmone että minä teen ruokaa teamsin kautta iha itse. Siitä mä oon ylpee itestä.

Noo... se että pääsee kuuntelemaan tosta ihan valmiin podcastin että tuliko siellä virheitä editoinnissa tai mitään ennen kuin se lähetettiin etteenpäin julkasuun. Se oli ihan mukavaa.

Mm se että pääsee niinku vaikuttamassa niihin ommii asioihin...

Mukavaa. Digikansalaisuus

7 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Hyvän tieteellisen käytännön peruseriaatteisiin kuuluu luotettavuus, rehellisyys, arvostus sekä vastuunkanto. Luotettavuudella tarkoitetaan sitä, että tutkimuksessa varmistetaan aineiston laadukkuus ja sitä kautta sen luotettavuus. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023, s. 11–12.) Tämän vuoksi olen pyrkinyt aineistoa analysoitaessa pitämään haastateltavien ilmaisut mahdollisimman saman sisältöisinä kuin alkuperäiset ilmaisut.

Rehellisyys toisena peruseriaatteena tarkoittaa tutkijan avointa raportointia, toteuttamista ja arviointia mahdollisimman puolueettomasti (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023, s. 12). Tutkimustuloksista raportoidessani olen pyrkinyt selittämään mahdollisimman tarkasti ja yksityiskohtaisesti sekä myös tarkastelemaan omia analyysejani ja tekemiäni tulkintoja mahdollisimman rehellisesti.

Arvostus muita ihmisiä sekä ympäristöä kohtaan ovat kolmas peruseriaate hyvässä tieteellisessä käytännössä. Ihmisillä voidaan tarkoittaa tutkimukseen osallistuvia henkilöitä, kollegoita tai muita tutkijoita. Ympäristöllä taas tarkoitetaan esimerkiksi yhteiskuntaa, ekosysteemiä tai erilaisia kulttuureja. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023, s. 12–13.) Tutkittavien arvostaminen tutkimusta suunniteltaessa ja toteuttaessa on erityisen tärkeää myös eettisestä

näkökulmasta. Eettinen toiminta tulee varmistaa huolehtimalla suostumukset ja luvat tutkimukseen osallistuvilta ja varmistamalla, että tutkittavat eivät tule kärsimään millään tavalla tutkimukseen osallistumisesta. On myös tärkeää varmistaa, että tutkittavat saavat ennen suostumuksen antamista riittävästi ja ymmärrettävästi tietoa tutkimuksesta. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023, s. 13.) Tämän vuoksi selvitin ennen aineiston keräämistä, onko eettiselle ennakoarvioinnille tarvetta. Ennakoarvioinnille ei kuitenkaan tässä tilanteessa ollut tarvetta siksi, että haastatteluun osallistuvat henkilöt kykenevät ilmaisemaan mielipiteensä ja siten ovat kykeneväisiä ilmaisemaan itse suostumuksensa tai kieltäytymisen tutkimukseen osallistumiselle. Haastatteluihin valmistautuessa varmistin, että haastateltavat saavat riittävästi tietoa ymmärrettävässä muodossa, jotta haastateltavat ymmärsivät, mistä opinnäytetyössä on kyse. Haastattelut pyrin toteuttamaan mahdollisimman haastateltavalähtöisesti ja ottaen haastateltavat mahdollisimman hyvin huomioon.

Vastuunkanto neljäntenä peruseriaatteena tarkoittaa sitä, että tutkijan tulee vastata omasta tutkimuksestaan sen alusta sen loppuun saakka. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023, s. 12.) Opinnäytetyössäni olen alusta loppuun kantanut vastuun eettisten ja hyvän tieteellisen käytännön toimintaperiaatteista ja toiminut niiden mukaisesti.

Tietoturvallisuus ja tietosuojat ovat asioita, joita täytyy pohtia aina varmistaa ennen tutkimuksen aloittamista. Tutkimukseen liittyvä aineisto tulee pitää salassa niin, ettei ulkopuoliset henkilöt pääse aineistoon käsiksi. Tietosuojan vuoksi tutkijan on pseudonymisoitava aineistot, niin ettei tutkimukseen osallistuvien henkilötietoja, kuten nimiä tule esille julkaistavassa tutkimuksessa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023, s. 13.) Opinnäytetyössäni vastasin haastateltavien tietosuojasta yhdessä opinnäytetyön tilaajien kanssa. Tilaajataho piti hallussaan haastattelumateriaalit, joihin minulla oli pääsy kevään aikana. Opinnäytetyön valmistuttua materiaali poistettiin. Litterointivaiheessa poistin kaikki haastateltavien tunnistustiedot, kuten nimet ja koodasin haastateltavat. Lopullisessa opinnäytetyössä en käyttänyt edes koodeja, jotta anonyymiteetti säilyy mahdollisimman hyvänä.

Arki digittää -hankkeen työntekijät osallistuivat haastattelutilanteisiin, jotta pystyivät auttamaan haastateltavia tarvittaessa teknisissä haasteissa. Pohdimme työntekijöiden kanssa ennen päätöstä, vaikuttaako työntekijöiden osallistuminen haastatteluihin jollain tapaa haastattelutuloksiin. Koska tutkimuksen aiheena oli kuitenkin yleisesti henkilöiden kokemuksia digikansalaisuudesta, eikä tutkimuksessa arvioida millään tapaa Arki digittää -hankkeen toimintaa, niin päädyin siihen lopputulokseen, ettei työntekijöiden haastatteluihin osallistuminen vaikuttane haastattelutuloksiin.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kaiken kaikkiaan nousi esiin, kuinka tärkeää digikansalaisuus on digihautomoon osallistuville. Aineistosta voidaan päätellä, että digihautomolaiset ovat hyvin valveutuneita digikansalaisina ja heidän tietotaitonsa digiasioista on erittäin monipuolista ja laajaa. Digiä käytettiin lähestulkoon kaikissa elämän osa-alueissa ja eri vuorokauden aikoina. Monet kokivat ylpeyttä omasta osaamisestaan ja halusivat myös tuoda sen esille. Digihautomolaiset ilmaisivat paljon innostusta myös uusien digitaitojen oppimiselle, ja monilla oli unelmia tulevaa digikansalaisuuttaan ja toimintaa ajatellen. Omaa digiosaamistaan hyödynnettiin paljon auttamalla muita ihmisiä ja se koettiin tärkeänä. Monet korostivat omaa itsenäistä toimijuuttaan digikansalaisena ja kokivat ylpeyttä itsenäisesti toimimisesta. Muiden auttamisen ohella myös itse tarvittiin apua digiasioissa ja esimerkiksi digihautomotoiminnasta saatu digituki koettiin merkittävänä apuna digiasioissa.

Digihautomolaiset uskalsivat rohkeasti ottaa esille myös digimaailmassa esiintyviä epäkohtia ja sen haasteita eikä omista negatiivisista kokemuksistaan hiljennetty. Vaikka iso osa digikansalaisuuden kokemuksista oli positiivisia, niin negatiivisia kokemuksiakin kuitenkin tuli myös jonkin verran esille. Digihautomotoimintaan osallistuvien negatiiviset kokemukset liittyivät kiusaamisen

kokemiseen digimaailmassa sekä vaikeakäyttöisyyteen, kuten saavuttamattomiin nettisivuihin ja sovelluksiin.

Velvollisuudet ja nettietiketti nousi vahvasti kaikissa haastatteluissa tärkeänä teemana esille. Digihautomolaiset olivat hyvin tietoisia siitä, miten netissä kuuluu käyttäytyä ja kohdella muita ihmisiä. Myös digiturvallisuuteen liittyvät asiat olivat haastateltavien mielestä tärkeitä asioita ja joista tulee kaikkien digikansalaisten olla tietoinen.

Digitalisaatio koettiin myös monella tavalla hyödyllisenä. Digitalisaation avulla digihautomolaiset pystyvät pitämään yhteyttä ystäviin ja lähipiiriin, viettämään monin eri tavoin vapaa-aikaansa sekä osallistumaan erilaisiin etäryhmiin. Myös uusia ystäviä ja yhteisöjä löydettiin digin kautta. Useiden asioiden hoitaminen koettiin myös helpoksi monen mielestä digitalisaation kautta. Digikansalaisena toimiminen on varmasti myös vahvistanut monen digihautomolaisen minäpystyvyyden tunnetta, kun on saanut auttaa muita digiasioissa ja oppia uusia taitoja.

9 POHDINTA

Opinnäytetyöni tutkimustuloksista vahvistuu ajatukseni siitä, että erityisen tuen tarpeessa olevilla henkilöillä on paljon annettavaa digikansalaisina. Digitalisaatiosta on monipuolisesti myös hyötyä erityisen tuen tarpeessa oleville henkilöille. Tämän vuoksi digitaalisten palveluiden saavutettavuus ja esteettömyys ja niiden kehittyminen ovat erittäin tärkeitä asioita erityisen tuen tarpeessa olevien henkilöiden näkökulmasta. Myös digituella on suuri merkitys siinä, että voidaan varmistaa kaikkien yhtäläiset mahdollisuudet käyttää digilaitteita ja -palveluita. Digituen tarjoaminen voi parantaa erityisen tuen tarpeessa olevan osallisuutta, voidaan lisätä merkityksellisyyden tunnetta ja lisätä sisältöä arkeen.

Aiempiin opinnäytetyöni aihetta vastaavanlaisiin tutkimuksiin perehtyessäni minulle valkeni, ettei erityisen tuen tarpeessa olevien henkilöiden omia kokemuksia digitalisaatiosta ole kuin muutama. Eri ihmisryhmien omat ajatukset digitalisaation hyödyistä ja haasteista ovat kuitenkin hyvin tärkeitä ja antoisia digitalisaation palveluita ja saavutettavuutta kehitettäessä. Parhaiten digitaalisten palveluiden saavutettavuus voidaan varmistaa ottamalla päätöksenteossa huomioon ja kuulemalla niitä henkilöitä, joilla on tarvetta paremmin saavutettaville digipalveluille (Finnish government, 2022, s. 87). Vastaavanlaisille tutkimuksille koskien erityisen tuen tarpeessa olevien henkilöiden kokemuksia digitalisaatiosta olisi siis sijaa. Toivoisin myös, että palveluiden esteettömyyteen ja saavutettavuuteen kiinnitettäisiin entistä enemmän huomiota myös hallituksen puolella ja julkisissa palveluissa.

LÄHTEET

Digi arkeen neuvottelukunta. (2019). Digitaalinen Suomi – Yhdenvertainen kaikille; Digi arkeen -neuvottelukunnan toimintakertomus. (Valtiovarainministeriön julkaisuja – 2019:23.) Valtiovarainministeriö.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-004-4>

Finnish Government. (2022). Government of Finland Report on Human Rights Policy. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163838/VN_2022_10.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2022). Tutkimushaastattelu; Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus.

Hirsjärvi, S., Remes, J., Sajavaara, P. (2009). Tutki ja kirjoita. Tammi. 15., uudistettu painos

Honkalampi-säätiö. (n.d. a). Arki digittää. Haettu 8.8.2023 osoitteesta <https://www.honkalampi.fi/kehittamistoiminta/arki-digittaa/>

Honkalampi-säätiö. (n.d. b). Kaikille esteetön ja sujuva arki. Haettu 8.8.2023 osoitteesta <https://www.honkalampi.fi/>

Hänninen, R., Karhinen, J., Korpela, V., Pajula, L., Pihlajamaa, O., Merisalo, M., Kuusisto, O., Taipale, S., Kääriäinen, J. & Wilska, T. (2021). Digiosallisuuden käsite ja keskeiset osa-alueet; Digiosallisuus Suomessa -hankkeen väliraportti. Valtioneuvoston kanslia. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-287-9>

Kosunen, S. (2021). ”...Ohjaajat ja aikuiset...niitä pitää vähän sivistää tähän digielämään.”; Evaluaatiotutkimus #Ihan Diginä! -hankkeen toiminnoista. [opinnäytetyö, ylempi AMK]. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2021062816696>

Kosunen, S. (2.11.2023). Saila Kosusen sähköposti opinnäytetyön tekijälle.

Merisalo, M., Kuusisto, O., Kääriäinen, J. & Pajula, L. (2022). Digiosallisuuden mittaristo. Teoksessa Kuusisto, O., Merisalo, M., Kääriäinen, J. Hänninen, R., Karhinen, J., Korpela, V., Pajula, L., Pihlajamaa, O., Taipale, S. & Wilska, T. (2022). Digiosallisuus Suomessa. (s. 36–37). Valtioneuvoston kanslia. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-182-7>

Ribble, M., Bailey, G. & Ross, T. (2004.) Digital citizenship; Addressing appropriate technology behavior. ISTE (International Society for Technology in Education). 7-9.

Sachdeva, N., Tuikka, A., Kimppa, K. & Suomi, R. (2015). Journal of Information, Communication and Ethics in Society.

Seppälä, H., (2017). Erilaiset eväät; kirja kehitysvammaisuudesta. Opike.

Sosiaalihuoltolaki 2014/1301 muutoksineen. Haettu 3.10.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301#L1P3>

Sorsa, J. & Asikainen, M. (2020). Nuorten kehitysvammaisten kokemuksia vertaisdigiosaajatoiminnasta. [opinnäytetyö]. Karelia-ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202101261563>

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. (2023a). Digiosallisuuden edistäminen. Haettu 1.6.2023 osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-edistamisen-mallit/digiosallisuuden-edistaminen>

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. (2023b). Osallisuuden edistäjän opas. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-088-0>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2023.) Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa 2023. Haettu 24.4.2024 osoitteesta https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf

Tukiliitto. (n.d. a). Digitalisaation haasteet ja mahdollisuudet. Haettu 2.5.2024 osoitteesta <https://www.tukiliitto.fi/ajankohtaista/digitalisaatio/>

Tukiliitto. (n.d. b) Verkko voittaa välimatkat (vinkit). Haettu 2.5.2023 osoitteesta <https://www.tukiliitto.fi/tuki-ja-neuvot/verkko-voittaa-valimatkat/>

Van Toorn, G. & Cox, L. (2023). Digital citizenship and disability in the covid era.

Vehmas, S. (2005.) Vammaisuus; Johdatus historiaan, teoriaan ja etiikkaan. Gaudeamus.

Vernerinen, (2022a). Mitä kehitysvammaisuus on? Haettu 20.9. 2023 osoitteesta <https://verneri.net/yleis/mita-kehitysvammaisuus-on>

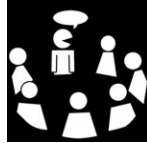
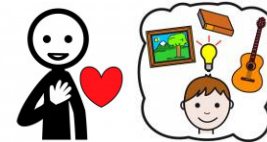
Vernerinen. (2022b). Sosiaalinen näkökulma. Haettu 20.9.2023 osoitteesta <https://verneri.net/yleis/sosiaalinen-nakokulma>

Viinamäki, L., Kivivirta, V., Selkälä, A., Voutilainen, O., Syväjärvi, A. & Suikkanen, A. (2017). ... ajasta ja paikasta riippumatta ... ; Digikansalaisuus ja palveluiden saavutettavuus maaseudulla -hankkeen loppuraportti. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-316-190-0>

Vilka, H. (2015). Tutki ja kehitä. PS-kustannus.

Åberg, L. (2021). Kehitysvammaisuus. Haettu 3.4.2023 osoitteesta <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00556>

LIITE 1

KUTSU RYHMÄHAASTATTELUIHIN**KUTSUN****SINUT****RYHMÄHAASTATTELUUN****OPINNÄYTETYÖTÄNI VARTEN****OPINNÄYTETYÖSSÄ****SELVITÄN****KOKEMUKSIASI****DIGIKANSALAIUUDESTA****DIGIKANSALAIUUS TARKOITTAÄ****ITSELLEEN TÄRKEISIIN ASIOIHIN OSALLISTUMISTA DIGINÄ****JA****TAITOJA****TOIMIA DIGIYMPÄRISTÖISSÄ****HAASTATELU****TAPAHTUU TEAMSIISSÄ****HAASTATELU KESTÄÄ****NOIN 1-2 TUNTIA****RYHMÄSSÄ ON**

LIITE 2

SUOSTUMUSLOMAKE

ANNAN LUVAN

VIDEOHAASTattelun

TALLENTAMISELLE

EVELIINA MUURISEN

OPINNÄYTETYÖTÄ VARTEN

VIDEOTA

EI NÄÄ ULKOPUOLISET

VAIN PUHE

KIRJOITETAAN

OPINNÄYTETYÖHÖN

AINEISTOA

SÄILYTETÄÄN

VAIN OPINNÄYTETYÖN KIRJOITTAMISEN AJAN

SEN JÄLKEEN

AINEISTO

POISTETAAN

NIMEÄSI TAI KUVAASI EI JULKAISTA

**YMMÄRRÄN, ETTÄ HAASTATTELU ON VAPAAEHTOINEN
JA VOIN LOPETTAA MILLOIN VAIN**

PAIKKA JA AIKA: _____

ALLEKIRJOITUS: _____

Haastattelurunko

Digiosallisuus:

- 1. Digilaitteiden ja digipalveluiden käyttäminen:**
 - a. Mitä digilaitteita sinulla on? (puhelin, tietokone, tabletti)
 - b. Mitä digipalveluita käytät? (some, pelit, suoratoistopalvelut, podcastit, Office)
 - c. Missä tilanteissa käytät digilaitteita? (Koulussa/kotona/kavereiden kanssa/töissä/harrastuksissa)
- 2. Infrastruktuuri ja teknologiset välineet:**
 - a. Millaista apua olet saanut digilaitteiden ja nettiyhteyden hankintaan?
 - b. Onko hankinta ollut itsenäinen päätös?
 - c. Miten hankinta on tapahtunut?
 - d. Kuinka pitkään sinulla on ollut digilaitteita?
- 3. Taidot, osaaminen ja digituki:**
 - a. Millaista digitukea kaipaat tällä hetkellä?
 - b. Millaisia asioita haluaisit oppia/millaisia oppimistarpeita tunnistat?
 - c. Millaiset digitaidot ovat sinusta tärkeitä?
- 4. Turvallisuus ja luotettavuus:**
 - a. Onko sinulla turvallinen olo digikansalaisena?
 - b. Oletko kokenut syrjintää netissä? Millaista?
- 5. Saavutettavuus ja käytettävyys:**
 - a. Oletko törmännyt nettisivuun, jota oli tosi helppo käyttää? Millainen se oli?
 - b. Oletko törmännyt nettisivuun, jota on hankala käyttää? Millainen se oli?
- 6. Itselleen tärkeisiin asioihin osallistuminen ja hyödyt:**
 - a. Millaisiin digitaalisiin yhteisöihin kuulut/mihin yhteisöihin olet digin kautta päässyt?
 - b. Millaisia uusia tuttavuuksia olet löytänyt netistä?
 - c. Millaista ajanvietettä digitaalisesti?
 - d. Onko sinulle tapahtunut jotain hyvää netissä? Mitä?
- 7. Tuottaako netissä vietetty aika enemmän hyvää vai huonoa?**

Tietoa tutkimukseen osallistuvalle

Olet osallistumassa Satakunnan ammattikorkeakoulun opintoihin kuuluvan opinnäytetyöhön liittyvään tutkimukseen/selvitykseen tms.

Tämä seloste kuvaa, miten henkilötietojasi käsitellään tutkimuksessa.

Tähän tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Voit myös halutessasi keskeyttää osallistumisesi tutkimukseen. Jos keskeytät osallistumisesi, ennen keskeytystä kerättyä aineistoa voidaan kuitenkin käyttää tutkimuksessa. Tässä tietosuojaselosteessa kerrotaan tarkemmin, mitä oikeuksia sinulla on ja miten voit vaikuttaa tietojesi käsittelyyn.

1. Opinnäytetyön rekisterinpitäjä

Opiskelija: Eveliina Muurinen

Osoite:

Yhteyshenkilö tutkimusta koskevista asioista:

Nimi: Eveliina Muurinen

Puhelinnumero:

Sähköpostiosoite: **eveliina.muurinen@student.samk.fi**

2. Kuvaus tutkimuksesta ja henkilötietojen käsittelyn tarkoitus

Opinnäytetyössä tutkitaan digihautomo-toimintaan osallistuvien kokemuksia digiosallisuudesta. Kokemuksien kerääminen tapahtuu haastattelemalla.

Haastattelut ovat ryhmähaastatteluja, yhdessä ryhmässä on noin kolme henkilöä.

Luvallanne nauhoitan haastattelut, jotta voin myöhemmin kirjoittaa kaiken ylös.

Haastattelu kestää yhdestä tunnista kahteen tuntiin.

3. Yhteistyöhankkeena tehtävän tutkimuksen tai kehittämistoiminnan osapuolet ja vastuunjako

Kohdassa 1 luetellut organisaatiot tai muut tahot toimivat tässä tutkimuksessa yhteisrekisterinpitäjinä, eli ne määrittelevät yhdessä henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot.

Tutkittavat voivat tehdä kaikki tähän tutkimukseen liittyvät pyynnot rekisteröidyn oikeuksien käyttämiseksi alla olevalle yhteyshenkilölle:

Eveliina Muurinen

Puhelinnumero:

Sähköpostiosoite: eveliina.muurinen@student.samk.fi

Yhteyshenkilö välittää tarvittaessa pyynnön myös muille yhteisrekisterinpitäjinä toimiville organisaatioille tai muille tahoille.

4. Opinnäytetyön tekijä

Nimi: Eveliina Muurinen

Puhelinnumero:

Sähköpostiosoite: eveliina.muurinen@student.samk.fi

5. Tietosuojavastaavan yhteystiedot

Satakunnan ammattikorkeakoulun tietosuojavastaava on Osmo Santavirta. Häneen saa yhteyden sähköpostiosoitteesta tietosuojavastaava@samk.fi

6. Tutkimuksen tai kehittämistyön suorittajat

Opinnäytetyön tekijä Eveliina Muurinen

Arki digittää -hankkeen projektipäällikkö Saila Kosunen sekä projektisuunnittelija Sari Pakkanen

7. Opinnäytetyön aihe ja kesto

Opinnäytetyön nimi: Digihautomohankkeeseen osallistuvien kokemuksia digikansalaisuudesta

Kertatutkimus

Seurantatutkimus

Henkilötietojen käsittelyn kesto: Vuoden 2024 toukokuuhun asti

8. Henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste

Henkilötietoja käsitellään seuraavalla yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaisella perusteella:

- tutkittavan suostumus rekisterinpitäjän lakisääteisen veloitteen noudattaminen yleistä etua koskeva tehtävä/rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttö:
 - tieteellinen tai historiallinen tutkimus tai tilastointi
 - tutkimusaineistojen arkistointi
- rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettujen etujen toteuttaminen mikä oikeutettu etu on kyseessä:

9. Mitä tietoja keräämme ja tallennamme

A. Arkaluonteiset henkilötiedot

Tutkimuksessa/kehittämistoiminnassa tai opinnäytetyössä ei käsitellä arkaluonteisia henkilötietoja.

B. Muut tiedot

Haastatteluissa tullaan tallentamaan haastateltavien nimet, kuvat (eli kasvot) sekä puhe.

10. Mistä henkilötietoja kerätään

Henkilötietoja kerätään Teams-alustalla tapahtuvista ryhmähaastatteluista. Ryhmähaastattelut tallennetaan, jonka jälkeen opinnäytetyön tekijä kirjoittaa tallennetuista haastatteluista puheen tekstiksi opinnäytetyötä varten.

11. Tietojen siirto tai luovuttaminen muille

Haastattelut tallentavat Arki digittää -hankkeen projektipäällikkö ja projektisuunnittelija. He lähettävät tallenteen opinnäytetyön tekijälle, joka kirjoittaa tallenteelta puheen tekstiksi. Tallenne pysyy väliaikaisesti opinnäytetyön tekijällä kirjoittamisen ajan, kunnes se poistetaan pysyvästi.

12. Tietojen siirto tai luovuttaminen EU:n tai Euroopan talousalueen ulkopuolelle

Ei siirretä.

13. Automatisoitu päätöksenteko

Automaattisia päätöksiä ei tehdä.

14. Henkilötietojen suojausten periaatteet

Tiedot ovat salassa pidettäviä.

Tietojärjestelmissä käsiteltävät tiedot:

käyttäjätunnus salasana käytön rekisteröinti kulunvalvonta
 muu, mikä:

Suorien tunnistetietojen käsittely:

Suorat tunnistetiedot poistetaan analysointivaiheessa
 Aineisto analysoidaan suorien tunnistetiedoin, koska (peruste suorien tunnistetietojen säilyttämiselle):

15. Henkilötietojen käsittely tutkimuksen tai kehittämistyön päättymisen jälkeen

Tutkimusrekisteri tai muu rekisteri hävitetään
 Tutkimusrekisteri tai muu rekisteri arkistoidaan:
 ilman tunnistetietoja tunnistetiedoin

Mihin aineisto arkistoidaan ja miten pitkäksi aikaa:

16. Mitä oikeuksia sinulla rekisteröitynä/tutkittavana on ja oikeuksista poikkeaminen

Yhteyshenkilö tutkittavan oikeuksiin liittyvissä asioissa, johon voi ottaa yhteyttä on

Nimi: Eveliina Muurinen

Puhelinnumero:

Sähköpostiosoite: eveliina.muurinen@student.samk.fi

Suostumuksen peruuttaminen (tietosuoja-asetuksen 7 artikla)

Sinulla on oikeus peruuttaa antamasi suostumus, mikäli henkilötietojen käsittely perustuu suostumukseen. Suostumuksen peruuttaminen ei vaikuta suostumuksen perusteella ennen sen peruuttamista suoritetun käsittelyn lainmukaisuuteen.

Oikeus saada pääsy tietoihin (tietosuoja-asetuksen 15 artikla)

Sinulla on oikeus saada tieto siitä, käsitelläänkö henkilötietojasi hankkeessa ja mitä henkilötietojasi hankkeessa käsitellään. Voit myös halutessasi pyytää jäljennöksen käsiteltävistä henkilötiedoista.

Oikeus tietojen oikaisemiseen (tietosuoja-asetuksen 16 artikla)

Jos käsiteltävissä henkilötiedoissasi on epätarkkuuksia tai virheitä, sinulla on oikeus pyytää niiden oikaisua tai täydennystä.

Oikeus tietojen poistamiseen (tietosuoja-asetuksen 17 artikla)

Sinulla on oikeus vaatia henkilötietojesi poistamista seuraavissa tapauksissa:

- a) henkilötietoja ei enää tarvita niihin tarkoituksiin, joita varten ne kerättiin tai joita varten niitä muutoin käsiteltiin
- b) peruutat suostumuksen, johon käsittely on perustunut, eikä käsittelyyn ole muuta laillista perustetta
- c) vastustat käsittelyä (kuvaus vastustamisoikeudesta on alempana) eikä käsittelyyn ole olemassa perusteltua syytä
- d) henkilötietoja on käsitelty lainvastaisesti; tai
- e) henkilötiedot on poistettava unionin oikeuteen tai jäsenvaltion lainsäädäntöön perustuvan rekisterinpitäjään sovellettavan lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi.

Oikeutta tietojen poistamiseen ei kuitenkaan ole, jos tietojen poistaminen estää tai vaikeuttaa suuresti käsittelyn tarkoituksen toteutumista tieteellisessä tutkimuksessa.

Oikeus käsittelyn rajoittamiseen (tietosuoja-asetuksen 18 artikla)

Sinulla on oikeus henkilötietojesi käsittelyn rajoittamiseen, jos kyseessä on jokin seuraavista olosuhteista:

- a) kiistät henkilötietojen paikkansapitävyyden, jolloin käsittelyä rajoitetaan ajaksi, jonka kuluessa yliopisto voi varmistaa niiden paikkansapitävyyden
- b) käsittely on lainvastaista ja vastustat henkilötietojen poistamista ja vaadit sen sijaan niiden käytön rajoittamista
- c) yliopisto ei enää tarvitse kyseisiä henkilötietoja käsittelyn tarkoituksiin, mutta sinä tarvitset niitä oikeudellisen vaateen laatimiseksi, esittämiseksi tai puolustamiseksi
- d) olet vastustanut henkilötietojen käsittelyä (ks. tarkemmin alla) odotettaessa sen todentamista, syrjäyttävätkö rekisterinpitäjän oikeudet perusteet rekisteröidyn perusteet.

Oikeus siirtää tiedot järjestelmästä toiseen (tietosuoja-asetuksen 20 artikla) Sinulla on oikeus saada yliopistolle toimittamasi henkilötiedot jäsennellyssä, yleisesti käytetyssä ja koneellisesti luettavassa muodossa, ja oikeus siirtää kyseiset tiedot toiselle rekisterinpitäjälle yliopiston estämättä, jos käsittelyn oikeusperuste on suostumus tai sopimus, ja käsittely suoritetaan automaattisesti.

Kun käytät oikeuttasi siirtää tiedot järjestelmästä toiseen, sinulla on oikeus saada henkilötiedot siirrettyä suoraan rekisterinpitäjältä toiselle, jos se on teknisesti mahdollista.

Vastustamisoikeus (tietosuoja-asetuksen 21 artikla)

Sinulla on oikeus vastustaa henkilötietojesi käsittelyä, jos käsittely perustuu yleiseen etuun tai oikeutettuun etuun. Tällöin yliopisto ei voi käsitellä henkilötietojasi, paitsi jos se voi osoittaa, että käsittelyyn on olemassa huomattavan tärkeä ja perusteltu syy, joka syrjäyttää rekisteröidyn edut, oikeudet ja vapaudet tai jos se on tarpeen oikeusvaateen laatimiseksi, esittämiseksi tai puolustamiseksi. Yliopisto voi jatkaa henkilötietojesi käsittelyä myös silloin, kun sen on tarpeellista yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi.

Oikeuksista poikkeaminen

Tässä kohdassa kuvatuista oikeuksista saatetaan tietyissä yksittäistapauksissa poiketa tietosuoja-asetuksessa ja Suomen tietosuojalaissa säädetyillä perusteilla siltä osin, kuin oikeudet estävät tieteellisen tai historiallisen tutkimustarkoituksen tai tilastollisen tarkoituksen saavuttamisen tai vaikeuttavat sitä suuresti. Tarvetta poiketa oikeuksista arvioidaan aina tapauskohtaisesti.

Valitusoikeus

Sinulla on oikeus tehdä valitus tietosuojavaltuutetun toimistoon, mikäli katsot, että henkilötietojesi käsittelyssä on rikottu voimassa olevaa tietosuojalainsäädäntöä.

Yhteystiedot:

Tietosuojavaltuutetun toimisto

Käyntiosoite: Ratapihantie 9, 6. krs, 00520 Helsinki Postiosoite:

PL 800, 00521 Helsinki

Vaihde: 029 56 66700

Faksi: 029 56 66735

Sähköposti: tietosuoja@om.fi